

שאלות ותשובות שבספר הישר לר"ת.

סימן א. שאלת רבינו שמשון^(א).

(בדבר שופר אי מוקצה הוא).

אלוהי ומיודעי נבברי ושוועי מורי הרב ר' יעקב יביני דבר ע"י הנדיב הזה^(ב) ויפרש לי הא דאוקימנא לעיל בסוף במה מרליקין^(ג) הא דתניא שופר משלשל אליבא דר' יהודה דאית ליה מוקצה ואפילו הכי קשרי הואיל וראוי לנמוע בו מים . . . איכ הא מתניתין דכל הכלים^(ד) נוטל ארם קורנוס וכו'. (נוקשה^(ה)) אפי' לר' יהודה. ועכשיו מיבעיא לי הא דקתני ר' יהודה אמר שופר משלשל אי חשיב ליה [כלל] שמלאכתו להיתר הואיל וראוי לנמוע בו מים לחינוך ואפי' מחמה לצל מותר, דהא לא קתני שופר משלשל לנמוע בו מים כי היכי דקתני נוטל ארם קורנוס לפצוע בו אגודים אלא סתם קתני שופר משלשל בכל ענינים רומיא רבלי שמלאכתו להיתר. . . חצוצרות אינה משלשלת בכל ענינים אלא לצורך גופו ומקומו רומיא רבלי שמלאכתו לאיסור כגון לפצוע בו אגודים . . . ור' שמעון חצוצרת משלשלת בכל ענינים אפי' מחמה לצל הואיל ואיכא תורת כלי עליו. והא דקאמר רבא בפי' כל הכלים^(ו) התירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו [ומקומו] אבל לא מחמה לצל לר' יהודה קאמר — או דילמא הא דר' יהודה שופר משלשל לא מיירי בכל ענינים אלא כגון לנמוע בו מים לחינוך והא דקתני חצוצרת אינה משלשלת אפי' לצורך גופו, ולא חויה כלל. ומים הא דאמר רבא בפי' כל הכלים התירו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו אבל לא מחמה לצל לר' יהודה ורבא סבר לה כוותיה, דאילו לר' שמעון אפי' מחמה לצל (לר' יהודה) מותר הואיל ואיכא תורת כלי עליו. — והא דאמר בסוף שבת^(ז) בכל השבת כולה הלכה כר' שמעון בר ממוקצה מחמת חסרון כים... מבעיא לי^(ח) אי סוּמַק הלכה כר' שמעון אלא לשלשל לצורך גופו ולצורך מקומו איכא מצינו הלכה כר' שמעון אפי' אליבא דר' יהודה איתא דהא מודה ר' יהודה נוטל ארם קורנוס לפצוע בו אגודים וראיה בידו מרב דהא רב סבירא ליה כר' יהודה במוקצה^(ט) וקאמר בפי' כל הכלים אייתי' ליי' שותא לכהנאי^(י).

סימן א. החסונה הזאת נעתיקה ע"י החכם גדול ממסד חסונות גאונים כ"י שנידו נכנס ממד מחסנת שניעות לז' 25 והללח. א) הוא ר' שמעון הזקן בן ר' יוסף והוא זקנו של ר' שמעון בן חנניה עיין חוב' יצמות דף מ"ז ע"א ד"ה סתם והוא הנקרא ר' שמעון מפלישתא מירובין דף ל"ב ע"א ד"ה רב טעם ועיין לונץ לור געשיכטע-לז' 56. ב) דהשתק גדול איחא סגדיי חזה צטו. ג) סם הדניי חזה המציא האגרת לז' נודע. ד) שנת ל"ה ע"ג. ו) וייע' דף ל"ז ע"א דקאמר חז' ר' יהודה. ו) שנת דף קכ"ז ע"ג. ח) כלומר איכא לאוקמי. ו) סם קידי ע"א. ז) סם דף קל"ז ע"א. ח) כלומר קטיל ל"י. ט) סם דף קל"ז ע"ג. י) סם קידי ע"ג.

סימן ב. השיב רבינו יעקב.

רב שלום עד בלי ירח למורי הרב ר' שמשון לפני שמש ינון שמו להיות מנוח) ועוצר ומושל כלב קטנו יעקב.

א. (בענין מוקצת כלים).

אמנם על ראשון אשיב, ואשר יראה יקשיב, לנצח על שנינונותי, להשיב על תוכחתי, אם עול פעלתי. הנה פתח שאלתו (מן הצד במנינינו) על דברי ר' נחמיה ששאלני דאמר אפי' תרודו ואפי' טלית אין נישלין אלא לצורך תשמישן... וקשיא ליה (והלא מתיר כלים לצורך נוסף ולצורך מקומן). לדברי רבנו שלמה אין קשה כלום כי רבי' נ"ע פ"י בפי' כל הכלים) שצורך נוסף דרי' נחמיה והו' תשמיש המיוחד להם כעין סכין לחתוך בו, קערה לאכול בה, טלית ללבוש, תרודו לכתוש (הקדירה, וכבלי שמלאכתו להיתר ולצורך מקומו הכי הוא כמו כן תשמיש המיוחד להו' שכששאלו בקערה נוסלין אותה, וכן כולן לאחר תשמישן וכמו שיחידן [לתשמיש] בן יחידן להסתלק אחר תשמיש... אבל בכלי שמלאכתו לאיסור אין לו היתר לר' נחמיה). ונוסן ומקומן דרי' נחמיה לא דמי לנוסן ומקומן דרבנן, ולדברי רבינו צריך אתה (לפרש היא דחבית שנשברה דקתני) שובר ארס החבית ומקמי' לה בדרוסות ואליבא דרי' נחמיה כגון ששוברו במקצוע של דבלה... ורבי' נ"ע שפי' שס"א קורדם וסיף אנב תורסיה לא עיין בה, ומעתה לא קשיא היא דבכל מערבין (דאמר גבי נתנו במגדל דקמתרין אליבא דרי' נחמיה דקסיר במיתנא וקבעי סכינא למיססיה, ושם בעירובין הקשה בה רבי' שמואל אחיני) ותיריך בה דוחק, דהוה סבירא ליה דרבינו שלמה כל צורך נוסף שבעולם הוה שרי אליבא דרי' נחמיה, ומתוך כך סת' פירושו ואמר כי מילתא דרי' נחמיה אינה בתשמיש המיוחד כמו שפי' רבינו... לא דרק בפחרון רבי' שלמה [ו]אין קשה כלום דמדובהי) ושופר וחצוצרות ואין מסיקין בכלים (ו) ומתיר אבל לא מסקיע וחותר וסכינא למיססין ביה מיתנא דבכל מערבין) וכלי שמלאכתו לאיסור וצורך היתר כולו לר' נחמיה לאו צורך נוסף קרי להו'. אבל לדידי קשי' לי בפי' רבי' נ"ע דאמר בפי' כל הכלים א"ל רבא לצורך מקומו שלא לצורך קרית ליה אלא אמר רבא לצורך דבר שמלאכתו להיתר לצורך נוסף ולצורך מקומו שלא לצורך אפי' מחמה לצל והיינו מדיוקא דמתניתין, אבל ההוא דקא מסיים ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך נוסף ומקומו אין מחמה לצל לא לאו מתניתין דהבא דייק לה אלא מהתירו וחזרו והתירו דפי' רבא לעילית). וגיל דלא איצטרך לאתויי

סימן ב'. (א) מנון נהעתיק שד"ל וכל"ל במקום מנין ככ"י ונדפוס עיין בהכרעות ל"ח מחננת חלק שני לד' 30 סכת מנון פתורו כמו ינון שמו. (ב) נכ"י שאלתי. והשאלה הזאת הינה נאגרת ר' שמשון הקדומה ואולי הציחה השלית הנדבית בעל פה חננל הקושיא הזאת על רבינו שמשון הנואל נחום' שנת דף ל"ו ע"א ד"ה הא ר' נחמיה. (ג) לשון מושלל ומגניא דנית רבי' מנהדין ל"ו ע"א ועיין מה סכתנ רש"י שם ד"ה מן חלל, שחיה עשה כן מפני ענה יחיה שחיה זו. (ד) כן הוא נדפוס אכן נכ"י: ל"ו. (ה) כלומר לנזיר רבא נפי' כל הכלים קכ"ד ע"א דקאמר ואתא ר' נחמיה לתימר דלפילי כלי שמלאכתו להיתר לנזיר גופו ולנזיר מקומו אין וכו'. (ו) שם ד"ה חלל חזר רבא. (ז) כל"ל במקום נכחוס נכ"י לנחום נדפוס. ונכחוס שם ד"ה ואתא חזר לנזיר זו את הקדשה. (ח) ועיין נחום' שנת דף ל"ו ע"א ד"ה הא ר' נחמיה. (ט) כל"ל במקום חזר נכ"י ודפוס. (י) שנת דף קמ"ו ע"א. (יא) שם ד"ה חלל נדרוסות. (יב) עירובין דף ל"ד ע"ב. (יג) הונא נספד הישר נדפוס ענינים שונים דף ס"א ע"ד סימן תקנ"ח. (יד) שנת דף קכ"ב ע"א. (טו) שם דף קכ"ד ע"ב. (טז) שם דף קמ"ו ע"א. (יז) עירובין דף ל"א ע"א. (יח) שנת דף קכ"ב ע"ב. ועיין נחום' שנת דף ל"ו ע"א ד"ה הא ר' נחמיה נספוס.

הכא אלא משום רכעי למימר ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ומקומו אין מחמה לצל לא מכלל דבמלאכתו לאיסור מודה נמי ר' נחמיה דלצורך גופו ומקומו מותר, אבל לפי ר' שלמה סיומא דרבא למאי אתא, ועוד מאי אפי', ועוד ניל מרקאמר בסוף שבת(יט) מוקצה מחמת חסרון כים מודה ר' שמעון דתנן כל הכלים ניסלים בשבת חוץ ממסר הנדול וכו' מפני שהוא סתם מוקמי' לה אליבא דר' שמעון(כ), ומרר' נחמיה פליג בסיפא גר' דברישיא מורי ר' נחמיה. ואציג דאיכא למימר ההיא דמוקמי' לה אליבא דריש כי היכי דלא תיקשי סתמא דשבת אסתמא דשבת(כא) מכל מקום לכאורה נראה דכולי עלמא מודו בה. ועוד תימה דרבי' שלמה לחלק מיטרא אחת ממילתיה דרבא בין גופו ומקומו דרבנן לגופן ומקומן דר' נחמיה דגראין הרברים דלא פליגי אלא מחמה לצל כדמסי' רבא בהדיא ... ואני לפי סברתי ניל דר' נחמיה אפי' לאיסור מודה דלצורך גופן ומקומן מותר ובמלאכתו להיתר כמו כן. ואי קשיא ההוא דעירובין אזור לשלשל סכין לחתוך מיתנא ולשלשל קורדום לשבור חביות ולשלשל שופר וחוצצרות לשחות מים ולשלשל סכין להפקיע ולחתום חותמות ולהסיק בכלים וסדוכה לכל מלשול, דקסבר אין זה צורך גופן דאין כלי ניסל אלא לצורך תשמישו תשמיש שאדם רגיל בו לעשות אע"פ שאינו מיוחד לכך אבל כל אילו אין רגילין כלל אלא באקראי בעלמא ולכך [לא] מסיק אדעתיה עליהו, לפיכך מחמיר ר' נחמיה דאין זה קרוי תשמישן הואיל ואינו רגיל בו בחול לפעמים. אלא הנך רכל הכלים קודם לפציע אגוים, קורדום לחתוך דבלה אורחיה בהכי לפעמים בחול ותשמישן קרי ליה ר' נחמיה, וכל היכא דשרי ר' נחמיה צורך גופן שרי צורך מקומן ... והיינו מעמא חבית שנשברה דברוסית(כב) שרי לשלשל לשבור החבית הואיל וצריך לחתוך גם הנרונות הדרוסות ואפי' קורדום שרי ר' נחמיה התם, ורבנן סברי אפי' אינו תשמישו לפעמים, לצורך גופו קרינן ביה ... והנותן לב יבין ויוסף לקח.

ב. (בענין שופר אי מוקצה הוא).

ועל אשר שאל אדוני ודרקק על ידי שופר וחוצצרת לאוקמי סתמא דכל הכלים אליבא דר' יהודה, ור' שמעון אפי' מחמה לצל שרי מלאכתו לאיסורא, ואת לא ואת, דהא סתמא דכל הכלים אליבא דר' יהודה ור' שמעון, ופסק הלכה דרבא אליבא דתרווייהו ומחמה לצל בדבר שמלאכתו לאיסור דרבנן אסור. ותדע דלר' יהודה קאתיא(ג) כדמוכח בשלהי ר' אליעזר אומר תולין(ג) דקאמר הניחא לרבא וכו' אלא לאב"י וכו' הא מני ר' יהודה וכו' והדר פריך מעמא דרפוי הניחא לאב"י וכו' שמע מינה דר' יהודה היא, וממילתיה דרבד) דאית ליה כר' יהודה ואמר' והא רב

יט) שם קי"ז ע"א. כ) כלומר כדברי הכל וא"כ גם כר' נחמיה איתא. ומרר' נחמיה פליג חסיפא תשמע נמי דרישא גם אליבא דר' נחמיה איתא. כא) כלומר סתמא דמתניתין דכל הכלים ניטלין בשבת. חוץ מן המסר הנדול ויתד של מחרישה דף ק"ג ע"ב אסתמא דשבת דף קי"ז ע"ב דמתחבין את הדלועין. ועיין ב"ה דף ז' ע"א ובחומ' שנת שס ד"ס וסא. אמנם ה"י סתמא דכל הכלים היא בן נמשנה שנמשניות אמנם נמשנה הש"ס שלנו איתא ר' יוסי אומר ועיין בהגהת ר' יעקב ע"ס. כב) כל"ל במקום דנאסורות נכ"י וכדלפך בדפוס.

ב. ח) כלומר בכלי שמלאכתו לאיסור. ג) כלומר פסק הלכה דרבנן. ד) שנת דף קמ"ח ע"ב. ד) בדפוס איתא מילתא, וקאי על הא דקאמר רב עכנדות של מילתא וכו' שנת דף קכ"ד ע"ב. חס רחם שניה דמסקא דרבא קאי על ר' יהודה. ועיין חומ' לעיל דף ל"ז

אית ליה דרבא דבין לצורך גופו ומקומו מותר בכל הכלים. וגם לר' שמעון נמי אחיאת) ראמר בשלהי שבת (ו) במוקצה מחמת חסרון כים אפי' ר' שמעון מורי, רתנן כל הכלים נישלין בשבת חוץ ממסר הגדול, דאי לא תימא הכי קשיין סתמי דשבת אסתמי דשבת. דכי סריכין סתמא דייט אשבת [משנין משום דייט סתם לן כר' יהודה] וכו' שרם סתמי דשבת לא פליגי אדר' שמעון. ותדע שהרי התלמוד מביא ראיה מהאי מעמא דלר' שמעון אחיאת, חו' הוא שאנן שומעין ממנה דרבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו מותר דקאמר חוץ ממסר וכו' קורדם לחתוך דבילה וקורנם לפצוע בו אנויים דעלה קיימא. ואפי' לר' נחמיה אחיאת לפי ס' שפירשתי. ועוד אציעה לפיך ההלכות שלא תקשנה, דע לך כי ר' שמעון לית ליה מוקצה אלא בגזירות וצמקין. דאיכא תרתי לרעותא רחינהו וגם נתקלקלו. ועוד יש ענינין אחרים דאית ליה מוקצה כגון מוקצה למצותא (א) וכיוצא בהן, ולפירושינו (ב) לר' שמעון ממלשלין שומר וחצוצרת הואיל וחוי לפצוע בו אנויים או לצורך מקומו, והוא שיעשה בו כמו כן או כיצא בו, אבל מחמה לצל אסור דהא מלאכתן לאיסור. ולשון מוקצה מוכיח דמקצהו מצרכיה, ודיש כל מידי דחוי ליה לאיניש לא מקצה ל' מבל דבר צורך. ור' יהודה סבר ממלשלין שומר הואיל וחוי לנמוע לחינוק ולצורך מקומו נמי שרי מהאי מעמא, אבל חצוצרת שאינה ראויה לנמע אפי' לצורך מקומו לא ישלשלנה. דסבירא ליה לר' יהודה ראוי למלאכה חשובה קצת בעינן כדשמעינן ליה דמחמיר בהכנת כלים היכא דחוי למלאכה, דבעי ראוי למעין מלאכתן נבי שברי כלים (ג), והוי חצוצרת אסורא כמו מטה דאמר משה שיחרה למעות והניח עליה מעות דקאמר רב לר' יהודה דאסור למלשלה לצורך גוף ומקום (ד) ובסיפא (טו) מוקי לה בפ' בירה [הכין] דהואיל והניחה ויחדה אסרה, אבל שומר כשאר כלים דלא מיחד ליה דחוי למלאכה חשובה כמו נמיעת טים לחינוק, והכא נמי אסר (פעמא) בכרכי דחוי (ח) דר' יהודה אסר דמסתמא מיחד לה ודוחה אותה בירים וכן מחצלת של בדרים (י). ומטה שפי' שיחרה וכרכי דחויי שלא פ' ומחצלת של בדר' ונר ישן למאן דלא מוקי פעמא משום מיאוס (י) ומידי אכילה בייט כגון עז לחלבה ותרנגולת לכיצתה (יט) כולהו חד פעמא הוא ואפי' לצורך גופו ומקומו קאמר להו ר' יהודה. ור' שמעון סתיון כולן לצורך גופן ומקומן דסבי' ליה לא מקצי איניש מידי דחוי ליה, אבל גזירות וצמקין דרחינהו וקילקלו או מוקצה למצותן או כגון כוס קערה ועששית (כ) [אסור, אבל משום דחוי בידים לחוד לא הוי מוקצה] (כא) שהרי אפילו חיתין וזרען בקרקע פשיט ליה ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש דלאו מוקצה נינהו לר' שמעון (כג). כללא דמילתא לר' שמעון לית ליה מוקצה שאע"פ שאינו ראוי למלאכה אם כלי הוא ממלשלי ליה לצורך גופו ומקומו אבל אין ראוי למלאכה הרי הן כמי שדחאו בידים והוי מוקצה (כד). ור' נחמיה (כד) סבר בעינן יהא ראוי למלאכה ולאותה מלאכה מותר למלשלין וכן נמי לצורך מקומן אפילו אינו מיוחד לה כגון קורנם לפצוע בו אנויים או סכין לחתוך בו דבלה אע"פ שיחדה במקצוע, אבל סכין לחתוך חותמות וחבל שקשר בו דלת אסר ר' נחמיה (כה) דלאו אורחיהו בכך

ע"א ד"ה ס"א ר' יהודה. (ה) כלומר פסקא דרבא. (ו) דף קכ"ז ע"א. (ז) צ"ל דף ז' ע"א. (ח) ה"ל משנה דר' יוסי דף קכ"ג ע"ב קאי על תשנה דכל הכלים דף קכ"ז ע"ב. (ט) לעיל צ"ל ח' צ"ל ח' חצוצרת. (י) שנה דף מ"ה ע"ב. (יא) שנה מ"ה ע"א. (יב) לעיל אות א'. (יג) ס"א קכ"ד ע"ב. (יד) ס"א ת"ד ע"ב. (טו) כלומר ונכסו צלשון אי ליחמיר זכי ליחמיר. (טז) ס"א י"ט ע"ב. (יז) ס"א. (יח) ס"א מ"ד ע"א. (יט) ס"א י"ט ע"ב. (כ) שנה דף מ"ד ע"א. (כא) העלות נהסגר הן מתיקון דל"ה. (כב) שנה מ"ה ע"א. (כג) הלשון מנומנס, וחולי חסר כח ונ"ל והוי חוקנה לאסור מנמנס ללל. (כד) כ"ל נמקום נמנן נכ"י דפוס. (כה) צ"ל נ"ב ע"א.

אלא בהתרה. ושופר נמי לאו לחינוך מסיק איניש דעתיה וכן בולם. וקרובין דברי ר' יהודה (כו) ור' נחמיה להיות שוין. ובהא פליגי ר' שמעון סבר כל כלי לצורך גופו ומקומו מותר בין דהאן בין לא דהאן ור' יהודה סבר כל כלי לצורך גופו ומקומו מותר היבא דלא דחאו, אבל דחאו בין בסתם בין במפירש אסור, ור' נחמיה סבר כל כלי בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו מותר והכי דאיבא למימר דלא הוה ליה לאסוקי דעתיה לאותה מלאכה אסור. והיינו דקאמר אפי' תרוד אפי' שלית דמלאכתן להיתר מכלל דהוא הדין שםלאכתו לאסור כדפרי' לעיל גבי אפילו דרבא. ותו לא מיד. כך נראה בעיני, ואם שנית יבינני, ואני על הדרך, ואין לי שגאי להאריך ולדקדק, אם יראה דבר יודיעני, וכמה ראיות בידי עדיין ונלאה, כי לפי סירושו קשיא דאביי אאביי לסדרק, ושלוס מורי נצח.

סימן ג. שאל הרב ר' שמשון:

מכונה בשם סצל ערמון א. יברכך פסקון ואטמון (בהבית) והארמון. דברך לי כשל חרמון. ושיחתך שלח רמון ד. אהלות מר וקנטון. קנה בשם ואפרסמון. יוכני שוכן קרמון. היותה א. אצלו אמון. בארץ חי ובית עלמון. הלא על יד מירועי. שלהתיד. דודי ורעי. ספקתי להודיעי. יאם עיות השליח ולא ידע להציע. אני אחזה ואביע.

א. (בענין בסיס לדבר האסור)

אביעה נא לפני מורי את שאלתי: בפי כל הכלים אפלי בה רבה ורב יוסף ואליבא דר' יוחנן במניח אבן על פי חבית רבה סבר נעשה בסיס לדבר האסור ורב יוסף סבר נעשה כסוי לחבית. ורבה ורב יוסף הלכה כרבה ועוד ברייתא מסייעא ליה לרבה (ט) טען וכיסה בדבר שאינו נישל אם היה מקצתן מגולה נושלין ואם לאו אסור, אלמא גבי הטמנה דאיבא לזימר רעתו לאכלו למחר סבידא ליה דנעשה בסיס לדבר האסור ולא אמר נעשה כסוי לקדרה כרב יוסף. ועתה מן הדרך הזה יש לנו לפסוק ברבה ולא אמרינן נעשה כסוי, דהאבין. נעשה בסיס לדבר האסור. . . ומדרך אחרת יש לנו ללמוד הלכה כרב יוסף אמר ר' אסי דנעשה כסוי

(כו) יהודה נהעמק שד"ל וכל"ל צמקוס תאיר נכ"י ודפוס.

סימן ג. א. רחמים כתב על זה בגליון ספרו ח"ל. ר"ל ר"ת שטמו יעקב כסא יעקב אצניו שפילל ערמון פ' וילא ל' ל' צ' אמנס החכם ש"ר נכרס חמד ומצדת שביעית לד' קרא את ר' שמשון הזקן נסס ר' שמשון פלל ערמון ותקיוו צלתי ספק השאלה הזאת וכוונת הדברים לפי דעתי: המוכנה נסס פלל ערמון זה הרב ר' שמשון תנך את פסקון ואטמון זה ר"ת. אך צלחת חין שחר לדעה הזאת. כי לא יוליגו נסוס תוקס שבינו את ר' שמשון הזקן נסס פלל ערמון. והאלות היא עס רח"ס סכונת השואל צוה לדמות את ר"ת ליעקב אצניו. (ג) שחי שמות שבינו כהן את חלדך גבראל בסנהדרין דף מיד ע"ג. ועס חיתא פסקון ואטמון. ועיין בערך השלם ערך אצניו. וכוונת הדברים שהעלך ינך את ר' יעקב סס. (ג) צהנית כן הוא בדפוס וכל"ל צמקוס והצית נכ"י ונהעמק שד"ל. וכוונתו שינך איתו צהיתו וצחרמונו כלומר איתו וכל אשר לו. (ד) שיר השידים ד' ג. וכוונתו ששיחתו מלאה מלכות ומעשים טובים כרמון. ועיין נמדרש רבה סס. (ה) נהעמק שד"ל היות. (ו) כלומר סיהיה לו חלק עס ר"ת נעה"ז ונעה"ז. (ז) כלומר שלחתי לך. (ח) שנת דף קה"ה ע"ג. (ט) שנת דף כ"ה עיין דפוס. (י) כן הוא נכ"י וגם בדפוס. והלשון מנומנס, דהאזן לא נעשה נסוס לעולם, ולדעתי נשמוס התיבה דהאזן צמעות סופר מלמעלה למטה וכל"ל ולא אמרינן דהאזן נעשה כסוי אלא נעשה נסוס לדבר האסור. ונהעמק שד"ל

לקדרה רהא על האי מחלוקת דרבה אמר ר' אמי ורב יוסף אמר ר' אמי גרסינן . . . ואורי למעמיה וכו' רסוף הסוגיא מוכחת) דר' אמי סבר במעשה כל דהו נעשה האבן כלי הלכך אמר לעיל נעשה כסוי לחבית(ג). ובפ' במה שומנין(ג) מוכחת מילתא דהילכתא כרב אמי נבי חירות של רקל דא' ישב אע"פ שלא חישב ובמעשה כל דהו נעשה כלי דרב אשיה(ד) רהוא בתרא מסייע ליה התם מסתניחין. ולפי מה שהסוגיא מוכחת דהלכתא כר' אסימ(ו) דבמעשה כל דהו נעשו החביות כלי, נראה דנבי אבן נמי הלכה כמו כן דנעשה כסוי לחבית, ואע"פ שיש לדחות ולומר יש חילוק בין חירות לאבן(ה) אין הרברים נר' לחלק, דכיון דמעשה כל דהו מועיל, כל מוקצה חד טעמא הוא. ועתה לפי הדרך הזה הלכה(ה) כר' אמי דנעשה כסוי לחבית, ומסתניחין דבמה שומנין(ג) מסייע ליה דקתני גופל את הכסוי והן גופלות וכו'. והברייתא שהבאתי למעלה בסוף במה שומנין דקתני אם היו מגולה מקצתן גופל ואם לאו אסור לא תקשי ליה לר' אמי דיש לומר תנא קמא דר' אלעזר בן תראי היא דלית ליה(י) האי סברא דקתני בתחלת כל הכלים(כ) נבי סנה שהטמינה בתבן וחזרה שהטמינה כנחלים אם מגולה מקצתה גופל את כולה ואם לאו אסור ולא קי"ל הכי אלא כר' אלעזר בן תראי דפסק רב נחמן בותיה — כל זה סייעתא לר' אמי — כן פ"י לפני מורי, ומשני דרכים יורני העיקר(כא).

ועוד קשה לי אמאי לא מקשה ליה לרבה(כג) מסתניחין גופל הכיסוי והן גופלות דמוכח דלא אמר נעשה בסים לדבר האסור . . . ואית הקדרה נעשה בסים לדבר האסור ולכיסוי שהוא דבר המותר ותשתרי, זה אין נראה(כג) טעם, דכי אמר בסים לדבר האסור ולדבר המותר שרי היכי דאין דבר האסור עיקר כי הא דאמר בפ' גופל אדם בנוד(ד), ותהי כלכלה בסים לדבר האסור, ומתוך בכלכלה מלאה פירות דהמירות עיקר והאבן בטל ולא קא חשוב להקצות הכלכלה ולעשות בסים לו, אבל היכי דהאיסור עיקר וחשוב, ואעיג דאיכא היתר בהירה, נעשה כלי בסים לו כדאמרי בסוף פ' כירה(כז) שוין שאם יש בה שברי פחילות שאסור(כז) לשלמה פ"י ואעיג דאיכא קטמא(כ), ואמרי' בגליל שנוכח) אבל לא חשיבי שרי [כהא ד] אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הו' סמלסלין כגונא אנב קטמא ואעיג דאיכא שברי עצים רשברי עצים לא חשיבי לעשות הכלי בסים אבל גיז צמר דחשיבי לכסות בהן קדרה אימא לך דנעשה הקדרה בסים להן. יראה מורי כל דברי וישיבני נא, ואל יהי נא עליו למשא.

הנוסחא יש לנו לפסוק כרזה דנאנן נעשה נסים וכו'. (יח) כן היא ה"א הנרשמה בגליון כי וכל' חננס בחוך הכי וגם דפוס ח"ח: ואין השיטה מוכחת, ונהעמק שד"ל וסוף הסוגיא מוכחת (יח) רלז"ס עשה הסגר למלות מן וחזרי לטעמיההי"עדר כלן, וכחש בגליון: זה מיותר וט"פ, והוכרח לזה ע"י הנוסחא שאינה נכונה הנזכרת בהערה הקודמת. חננס לפי הנוסחא שלנו אין כלן יחרת. כי כונת השואל צוה, מלמד שצוה וכו' יוסף לא משמיה דנפשיה חזרו הלי שמעמחא חלל משמיה דרב חמי ורב חסי, ח"כ ילא מן החלל דרצה וכו' יוסף הלכה כרזה, כנלע"ד. (יג) שנה דף נ' ע"א. (יד) נכ"י ודפוס ח"חא ורב חסי וכל' חסי וכן נהעמק שד"ל. (טו) נכ"י ודפוס ח"חא כרז, ונהעמק שד"ל כר' חסי. (טז) עיין מגיד משנה ה' שנה פ' ל"ה ה' כ"ד מה שכתב ליטש דברי ההלכות. (יז) נהעמק שד"ל נראה דהלכה. (יח) שנה מיט ע"א. (יט) כן הוא ה"א בגליון הכי וגם נהעמק שד"ל, חננס בחוך הכי' ונדפוס ח"חא דליכא למימר. (כ) שנה קכ"ג ע"א. (כא) ונהעמק שד"ל: הכי פייסתי שני דרכים, ויורנו מורי העיקר. (כב) נהעמק שד"ל וכל'ל נמקום לדבא נכ"י. ונדפוס ח"חא נמקום ליה לדבא. (כג) חלל שד"ל אין נראה לי טעם. (כד) שנה דף קמ"ג ע"א. (כה) שם דף מ"ז ע"א. (כו) שד"ל שמוקלה נמקום שאסור (כז) שד"ל קיטמא מוכן. (כח) שד"ל בגלילא שנו דשגרי פחילה חשיבי חלל הא לא חשיבי.

ב. (ענין לתרום שלא מן המוקף).

ועל מה שאמרתי (ל'א), כי תרומת מעשר נישלת שלא מן המוקף אמנם כן מוכיח במס' חלה (ג) ובס' שני דסס' ביכורים (ג) ובס' דבני מערבא (ד) וכן ס' רבינו ניסים ו'ל ואם טוב בעיניו אשלח לו הראיות ואין לסתור, ומורי (לבו כ'לב האולם יישוב ההלכות לסדר המשנה כי [מה] שאמ'ת) מפרשי עלייהו בחזקת שהן קיימין אין כבלל זה כל ההפשוט אלא הא כראיתא והא כראיתא. ומה שהביאו לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף דמיירי בתרומת מעשר שמא דוקא נקט חברים אבל איניש דעלמא משנה מסורשת היא נישלת שלא מן המוקף. ואם מוסיף מורי על זה לקח, על זה יבינני (ז).

מי ינלה עשרה) מבין עיניך (ט) רבינו שלמה, והרי בן בתך חונן כלי מלחמה לעומתך, ובזאת תשמח נפש צדיק אשר וזה לצאת מחלציו בן כזה בי אין אדם מתקנא לא כבנו ולא בתלמידו, ואמרי אינשי, דנפץ מינך, טעמא לילסך. אמנם ארוני (י) מכתבת רבנו שלמה הועתק זה ימים רבים, ולא היה מורי נותן לבויה) בי זהו לשונו, כי אין דבור ועריכת לשונו דומה לשאר עריכת שפה (ז), ועל מורי ועל כל ביתו שלום כנפש שמשון תלמידו.

סימן ד. השיב רבינו יעקב.

היש טעם בריר חלמון, | כמו ברקח עסיס רמון (ה) | ומה ארבה בקול המון | לעומת אריה שומון (ג). | יפה עין ולא אדמוני (ג). | הלוך ראש כמו אנמון, | שבינה לו בקול (ד) עמון, | מקשקשת לו בתוך רמון, | ברכות לו כמי דימון (ה) | ינברו (ז) לברכת אב המון | באסתחתו יהי משמון, | כל הון חרוץ יקר ממון, | בחובו ששעי יסמון, | כי מה לשלפלין כמון, | והאיד ינלה מעלה הרעת (ז) | אם

ב. (ח) מוסב על מה שנשאל ונתן כזר עם ר"ת צארת או פה אל פה. ועיין על זה בספר הישר על גיטין דף ל"א בדפוס דף י"ג ע"א סימן ל"ג ועל גי' דף י"ד בדפוס דף מ"ז ע"ג סימן פ"ח ועוד עיין לקיטן נחשונות סימן מ"ד אות ד'. (ג) חלה פ"א מ"ז דסס רק על חלה ותרומה נישנית ואין נטילין אלל מן המוקף. (ג) בכורים פ"ז מ"ה תרומת מעשר שזה לנכורים נטלה שלא מן המוקף. (ד) ירושלמי תרומות פ"ב ה"א. (ה) גיטין דף ל"א ע"א. נדלם שכוונתו דמתניתין נחשונות מעשר איירי. ועיין נחשונות ר"ת על זה ונחשונה ז' סס (ו) סס ע"ב ועיין סס נחשונות ר"ה וכן נחשור. (ז) נהעמקת שד"ל ואם יוסיף מורי לקח על זאת יבינני, (ח) כ"י ושד"ל אלל בדפוס ונ"ל ע"ה. (ט) נהעמקת שד"ל מעל נחשור (י) כן הוא ככ"י אכן בדפוס והעמקת שד"ל: אמנם אחי נחשונה וכו'. (יא) נהעמקת שד"ל: ולו היה מורי נותן לנ, יכול להצין כי זה הוא לשונו. (יב) שד"ל שפתיים.

סימן ד' העמקת שד"ל מכ"י נחשונות הנאונים חמלא סס ג' 21. (א) חולה לומר נענונותו, אשר דברי עלמו קפני ערך יהיו מול דברי ר"ש, כמו ריר חלמון מול רקח עסיס רמון, וגלל כן למה ירנה בדברים. (ב) הכונה ומה מצדה שומון צקול המון לעומת אריה. (ג) (שד"ל). (ג) רומ על דוד נקרא (שמאל א' ט"ז י"ב) אדמוני עם יפה עינים והוראת אדמוני נזה הוא כמו נער אמנם ר"ש הוא יפה עין אלל לא נער כי אם זקן, ולמה יכופ את ראשו מול ר"ת. (ד) כקול נהעמקת שד"ל וכן ל"ל נמקס נחון ככ"י ודפוס. והכונה שהסכינה מנצרת ונחוכו ומקשקשת נקרנו כקיל אציון אלל כהן גדול ונשמע קולו. ואמר נחון רמון שרומ על הלד"קים שהם מלאים מלות כרעון. (ה) ככ"י וגם נהעמקת שד"ל וכ"ל נמקס כמו רמון בדפוס. ורומ על ישעי סיו פ' י' מי דימון חמלא והכונה שירכו לו נרמט כנחור חמלא ויגברו. (ו) יגברו ככ"י ודפוס, נגברו נהעמקת שד"ל. (ז) הכונה והין ינלה

אדוני סתם שפתיו עמי, להשיב על תוכחתו, אחרי דבריו לא שלישית אלא העמיק ולא שחתם, אך אחרי דבריו אשנה ט' ולא בשאשנה, כי היו לי דבריו לששון ובשמחת לבבי לא יהיו עלי למשא, גם ידעתי כי לא לנסותי בא בחרות מליצותיו).

א. (בענין בסים לדבר האסור)

א. אשר שאל וחלה ספקותיו בראיות לססוק כרבה מטמא וכסה, הא ליתא דאיכא מנולה נמי הוי בסים כחביתא) רכמונה דמי והוה מוקצה היין ואפי' בהשייה אסור לשחות היין שנאסר היין משום מוקצה. וכרב יוסף סמשה שלימה דנושל את הכסוייז) הא נמי ליתא דאם כן בלא נושל את הכסוי נמי. ואמנם אדוני, המשנה והברייתא טעם אחד לשניהם ורבה ורב יוסף מודין בהן. — ותמה אני על חכם כמותך מדוע לא נתת לכך אחרי אשר הם שנויים בפרק אחד ופסק הלכה הם מאי טעמא לא פריך אהרדי. — אך ידוע חדע כי מה ששנינו נושל הכסוי והם נושלות היינו טעמא לפי שדעתו היה ליטלו בשבת יג, ודוקא ליטול הכסוייז) אבל אם לא היתה יכולה למלטל בלא טלטול האסור לברוטו) היה מותר כדאמ' היתה בין החביות מנביה וכו' ונבי אבן דעל פי חבית לא שגא, והאמ' דקא פריך רבנו זקנייז) ינביה הקדרה. ושני משום שהניה נעשה בסים לרבר וכו' . . . הא ליתא דקשיא מטמא נושל הכסוי והם נושלות מאלוהי כדמפר', אלא היינו טעמא דלא מצי לנער הכסוי דשגא כסויים שלהם כמין בלי חרס שנותנין על נבי קדרות שלנו והקדרה בלועה בחוכה ואי אפשר ליטול הקדרה אלא איכ' ינביה במקצת אבל בשמנולה מקצתן נוער הכסוי ונושל כמו בחררה בזמן שמנולה מקצתות, ואפי' חגא קמא דבן תראי דמחמיר מורי דנושלו הואיל ומנולה מקצתן, ואם מניח בשבת יט) הוי בסים ואפי' מנולה נמי דער כאן לא מליני חגא קמא ובן תראי אלא משום ראיית ליה לתנא קמא טלטול מן הצד שמיה טלטול ולבן תראי מנביה המוקצה בטלטול מן הצד אפי' עיי' כוש או כרכר, אבל אם בטלטול מן הצד מנביה המוקצה משום בסים ליכא. והכי הילכתא בין לרבה בין

דעתו איש אשר גלח ורחקה ומנוה הדעת ורואים תיקן עקלו צמקוס ומנולה. ט) רומז על דברי ההשגה מנחות ע"א ע"א קולך לשחת מאלל לצהנה חמר ר' יהודה חיתאי צמקוס שמתחיל עד שלא הציח שלים וכו' עיי' ידעת רבינו שדרי הרי"ס אינם ויאלל צהנה כמו שלישית כלומר שלא הציח שלים. והרי"ס חרדנא העמיק ולא שחת ולא קל לשחת. והיך ישיב על תוכחתו אחרי דברים כלל, ט) כלומר חלמוד. י) וזהעמקת שד"ל משונה הנוסחא בכל וכל מן והיך עיי' ח"ל: והיך ידבר עבד אדוני, יפתח שפתיו להשיב על תוכחת שלישית, כי אשר העמיק ולא שחת; אך אחרי דבריו אשנה, ולא כשאשנה כי היה דברו לי נשון ולשחת לנבי, ולא יסיו עלי למשא, כי ידעתי לנסותי צל. יא) המלות מן דכונתי עד וכרב יוסף מסרות נעמקת שד"ל יב) כלומר ומה שהניח הרי"ס לעיל בשאלתו ראייה לחידך נוסחא דהלכה כרב יוסף מנשה שנתה הא נמי ליתא ורואים תיקן צמפרו: וחומר דלא נעשה צמים וכרב יוסף וכו'. יג) תיקון רלז"ס צמקוס משום שלפי דעתו היה נוטלו נשנת ככ"י וגם דפוס חתום בגליון הכ"י חתום: כ"א שתי דעתו לייטלם נשנת, ועוד נוסחא אחרת צהעמקת שד"ל צמקוס המלות מן היינו טעמא עד כדאמ' ח"ל: היינו טעמא לפי שתי דעתו לייטלם נשנת, ודוקא נטל את הכסוי, אבל אם לא היה יכול כי אם בטלטול המוקצה לצדו בלא הקדרה עמו היה חסור, כדחניא צבריחא צביהי פידיקא טמן וכסה צדב שתינו נטל אם היה מנולה מתקנו וכו', אבל אם הקדרה והאיסור היה יכול לעלטל בלא טלטול האיסור לצדו, היה מותר כדאמרי וכו', יד) כלומר ולא גיזי הלמד. טו) הכונה אבל אם לא היתה יכולה לטלטל לצדו בלא טלטול האיסור עמה טז) והא תיקן רלז"ס צמקוס והיינו ככ"י וצדפוס. וכל הדברים מכלל עד והכי הלכתא מסרים צהעמקת שד"ל, יז) עיין רש"י שנת דף כ"א ע"א דיה לו טמון ועיין חס' ס' ד"ה לו טמון, יח) שנת קכ"ג ע"א עיי' צמקוס דיה הא

לרב יוסף ראיסלנו בהמניח, דרבה אסר למניח משום בסיס החם כגון חבית שבאוצר דדחיה דומיא דמענות שעל הכרכ) ולא היה דעתו על החבית ועל הכר לאותה שבת, אבל אם הגיה במתכוין כרי ליטול בשבת דבר פשוט הוא ולא נרע משבחתה) ולרב יוסף נמי לא תקשי ראעינ דאמר רב יוסף במניח נעשה כסוי לחבית(כנ) אבל נזיו צמר אין אדם עושה כסוי לחבית, דכי מפני שאין לזה קופת תבן עומר ומפקיד קופת מוכין(כנ). — וגם לאתי עד מאוד שהבאת שםנו ראייה לרב יוסף ומתוכה רצית לספוק כמותו. ונזחה הוא יותר אליבא דרבה. מדרב יוסף דאם כן לרברך לא יטול את הכסוי אלא הגזין עצמן יטול הואיל אתה קוראן כסוי... ועל אשר פישת כי הריא דממן וכסה אתיא אליבא דרבה וקשיא אליבא דרב יוסף ומשום רוחקך אתה מתרין כי אליבא דתנא קמא דבן תרמי אתיא, כמו שפירשתי כן הוא דתריהו מורו בה רהילכתא היא, ואפי' אליבא דבן תרמי אתיא רהילכתא הכי. דכי שרי בן תרמי חררה ופנו ראישור בכוש וכרבר אבל קרה וכיוצא בהן ראי אפשר בלא שלטול מוקצה אסור אם אינה מנולה. וישר כחך שהקשית לפי סברתך מאי מעמא לא פריך ממתינתין דנוטל את הכסוי לרבה, אך יכול להקשות כמו כן לרב יוסף, כללא דמילתא המניח ליטול בשבת כגון כסוי לדברי הכל לא נרע משבת, ושכח מאי מעמא [ד]לא חשיב ליה דחיה כל שכן מחשב ליטול החבית(כד) בשבת ולא דחיה, אבל מניח סתמא לרבה בסיס ולרב יוסף כסוי בדבר הרגיל לעשות כסוי כגון אבן, אבל נזיו וכיוצא בהן אפי' על מנת ליטול בשבת אסור לשלטול דהא אינה נעשית כסוי לחבית דהשיבי ולא בסלי. ודוקא נוטל הכסוי אבל ליגע במוקצה ולהסירו כגון שההיתר מבוסה כולי אסור [אם לא] איפשר בכוש וכרבר כרי אלעזר בן תרמי. ועל רבה ורב יוסף קיימא לן ברבה לחומרא, וראיה לדברי בפי' נוטל אדם את בנו ועלה רההיא פסוק רב הדין(כ) ובפי' מעות שעל הכר. ועוד ראייה לדברי מראשתי בשלהי פ' כל הכלים(כו) ר' יוחנן לא סבר ליה כרשב"ג בחירות של דקל אלא כרבנן וכן הלכה. ועוד דרב רהילכתא כוותיה באיסורי ורבי יוחנן רהילכתא כוותיה סבר רצין לקשור(כז), ולפיכך שנה מחלוקת רב ושמואל ור' אסי בפי' בזה פומנין(כח) אחרי(כט) פסק הלכה דפסק רבה בר חיננא(ל) קמיה דרב לאשמעינן דלא סבר לרב הכי. ורב רהילכתא כותיה באיסורי ורבה, רהילכתא כותיה לנביה דרב יוסף, קיימי בחדא שיטתא. ור' אסי נופיה פליג ארדייה דאמר משמיה דר' יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן כשילחי כל הכלים(לא), ומינה שמעינן כי בהנחה אינו נעשה כלי אלא איכ עשה בו מעשה וכרבנן דפליגי ארשב"ג, ואית קשיא דיריה ארדייה, חשני הא דיריה דסבר לה כרשב"ג בפי' בזה פומנין, הא דשילחי כל הכלים דרביה, תרע דקאמר התלנ(ל) תנא קמא(ל) ולא הצריכין ר' למעשה ור' יוחנן כחמיר ואיטרנ(ל) הצריכין ר' למעשה, ועלה קאי ר' אסי מאי מעשה צאו ושפשוטם, ר' אסי למעמיה דאמר לא בעינ(ל) מעשה רב. דאית ליה

פוגל(ל) יע) כלומר אם דעתו להניח נשנת. (כ) שנת דף קמ"ז ע"ב. כל) ועיין בתוס' שנת דף קכ"ג ע"א ד"ה הלי פוגל(ל). (כז) נהנתקת שד"ל יע כלן חוספת דברים; והיא נמניה ניטלת, היינו נבי' און דרגילין לעשותה כסוי לחול ולשנת אלל נזיו למד וכי. (כח) הנולד מן דכי עד כלן חסרות נהנתקת שד"ל. (כד) כלומר חלנן. (כח) שנת דף קמ"ז ע"ב. (כ) שם דף קכ"ז ע"ב ועיין בספר הישר על שנת נדפוס דף כ"ד ע"ב סימן דכ"ה. (כז) שם דף כ"ה ע"א. (כח) נכ"י ודפוס כל הכלים ונזיה אלל נהנתק שד"ל אחת רק נמנה פומנין וקוס הכנן. (כט) נכ"י ודפוס אחרי כן אלל נהנתק שד"ל אחרי. (ל) נש"ס שלטו נר בר חנה. (לא) דף קכ"ז ע"ב. (לג) סימן רלז"ס ניקוס היינו ואלל שד"ל חסר. (לג) שם דף קכ"ה ע"ב, וקרי ליה לרי חנינא תנא קמא לאו דוקא אלל מפני שנשנתו נאנרה קודם ר' יוחנן. (לד) נהנתקת שד"ל ונדפוס וכי' חסר. (לח) לא נצי" כן הוא נהנתק שד"ל. וכי' נצי

בהנחה שני, ונעשה כמי. ומי' אליבא דרב [אסי] לו לא אתיא דהא איתו דאמר יושב אפי' לא חישב [והכא אמר תנא קמא וחשבו עליהן וכי ודי יוחנן מחסיר ואמר דאף למעשה הצריך] לו ועלה איירי ר' אסי. ובפלוגתא דהסני' רב יוסף דאמר משום ר' אסי לי' אי' יוחנן אבל במילתא דר' אסי גרסינן וכן מצאתי בספרים מדויקים וחו לא חקשי דר' יוחנן אורי' יוחנן[לח]. ואי גרסי' ליה נצטרך לתרץ אמוראי' ניהולם משום דר' אסי גופיה דיריה הכא והכא. וכן פסק הלכה ביד: באבן סתות (כרבנן). בחריות קישור, בעפר קרן זית[ח]. וכן אני רגיל להורות ובני ביתי היו יודעין, ולאפוקי מספריה דמסק כרשבי' דודאי אין הלכה אבל אינה אנב אורחיה לא עיין אלא בפי כמה מוסנין, ולו נחן לב הוה הדר ביה. ואי משום אף אנן גמי תנינא דרב אסי, אי משום הא לא אריא דההיא רשבי' היא, ומרלא הקשה לרב דע לך[מח] שכן הוא כמו שפי'. ואפי' לרברך דסבירא לך הלכה, כד' אסי בחריות של דקל אינה ראי' סבא[מז], כי אם תדקדק בהלכה תמצא דההיא דכל הכלים דאודי' למעמיהו לא אתיא כי הא דבמה מוסנין אלא כרבנן דמרי' לעיל[מז]. ואל ישיאוך דברי' תוספות הרב ר' יוסף[מז] תם פי' הרב וקנימ[ח] שפירשונו דרבה ורב יוסף אאם היתה בין החביות [קאי], ולאו מילתא היא דבפי' נוטל אדם את בנו[ח] מפרש רב הונא משום דרב[מח] ארישא דסתניתין[מח] קאי, שחזר בו התם ופי' כדברי'. ורב למעמיה דאמר בהדיא בעצת שעל הכר[ח] אם היו עליה בין[מח] השמשות אפי' נמלן[מז] אמר למלשל הסמא אעי' דלא יחדה, שים דרב מקצה חבית אפי' נמל האבנ[מז], ואעי' דלא אתיא אליבא דר' שמעון, דמחבבי' התם ממוכני ומוקפי' כר' שמעון ורב דאמר כר' יהודה. ורב נחמן דאמר בבבצה בהדי' שבת קים לן כר' שמעון, לא[מז] חיקשי ליה דרתם נבי מוכני

וחסר כצ"י ודפוס. לו) דרב חסי כנ"ל נמקום דרב לחודא כצ"י ודפוס. ואלל שד"ל חסר גם דרב, אלל נמקום אליבא נכתב סס אליבא. וגם זה נכון. לו) חמלות נהסגר הן מהעמק שד"ל וכנ"ל, אלל חסרו כצ"י ודפוס. הך קושיל ידיה לדידיה ותיירן על זה עיין בחומ' שנת דף קכ"ה ע"ב דיה וחלוד למעמיהו. לח) עיין רשניא שנת דף קכ"ו ע"ב ד"ה וחלוד שהציא שם דברי' רמ' וסוד עיי'ש לעיל מניה ד"ה הלי'. וז"ע כי דברי' ר"ת כאל נלחין ססומין את דביו הקודמים. למעלה חמר שהלי' סוגיא דמניה לא אחיל' אליבא דרב חסי דאליבא לא צעי' אפילו מנעשה כל דור דסניירא ליה יושב אפי' שלא חישב אלל משמיה דרבא חמר לה. ולי' לא נכסינן מילתיה אפי' יוחנן אי' משמיה דנפשיה קאלר והדריה קושיל ארב חסי ידיה לדידיה, וז"ע ועיין לקמן דברי' רבנו בסוף הענין. לט) כלומר אליבא דרב חסי משמיה דר' יוחנן. מ) נאמן סיחות כלומר שפסוק כר' חסי נשנת דף קכ"ה ע"ב. ולריך למחוק לרעתי חמלה כרבנן או ש"ל, כר' יוחנן" בחריות לריך קישור כרב עס דף כ' ע"א, ועיין עס בחומ' ד"ה ורב חסי. ונעמד לריך סיח' לו קרן זית כמר זוטרא עס. מח) צ"י איחא דע לך שהקשה לרב דע' לך שהקשה שכן הוא ודפוס: דע לך שהקשה לרב שכן הוא. ולריך למחוק מחינת שהקשה עד חינת שכן. וכן הוא נהעמק שד"ל. מז) כל"ל נמקום כמאלן כצ"י ודפוס, וכן חיקן לח"ס. נח) הדברים מן ואפילו לרבך עד כאלן חסרים נהעמק שד"ל. נד) הדג ר' יוסף המכר כאלן הוא ר' יוסף בן משה אשר קראו ר"ת נחשונות לקמן סימן י"ד גמס מורי, אשר חזר חוס' על שנת כדלחא מוסר התרומה סימן קכ"ח ורל"ו ונכמה מקומות ואודותיו עיין מה שכתבתי לקמן בס"י י"ד הערה ראשונה. נה) רש"י שנת דף קכ"ה ע"ב ד"ה לא שנו. נו) שפירשו כל"ל נמקום ופיר', ונהעמ' שד"ל חסר. נז) עס דף קכ"ז ע"ב. נח) כן הוא נהעמ' שד"ל אלל כצ"י מעס דרבה כרב. נט) רש"י עס ד"ה לא שנו. כ) נהעמק שד"ל שעל גבי המטה ועיין שנת דף מ"ד ע"ב. נא) שד"ל ודפוס, וכצ"י היה עולה. נב) אפילו נמלן נהעמק שד"ל וחסרים כצ"י ודפוס. נג) ש"מ דרב מקל' חנית אפילו נמל האבן. נהעמק שד"ל וכלל נמקום ש"מ אפילו ניעל האבן כצ"י ודפוס. נד) ורב נחמן דלמר צנינא צהרי' שנת קים לן כר' שמעון לא, כן חיקן דחיים וכן ל"ל נמקום ור' יוחנן דלמר הצחא צהרי' שנת קים לן כר' שמעון ולא. כצ"י ודפוס. והך מיעמד אליבא דרב נחמן צנינא דף כ' ע"א. ונעמק שד"ל

אם היו עליה המעות בין השמשות קתני'ה) כגון ששכח כדמוקסי לסתמא דאבן שעל סי החבית (הכינו) אבל במניה, כיון'ה) שעשאו בסיס, היו כגוף האיסור ושוויה ככוס, קערה ועששית שמוקצין אפי' לרי' שמעון דאין אדם צופה ומצפה אימתי תפול האבן והמעות... ודרכ אדרב נמי לא תקשי דאמר משה שהיה עליה מעות בין השמשות אפי' נוסף, והכא שרי באבן על סי חבית דהכא מוקי לה בשבחת'ה) וההיא דמיטה איירי רב במניה ולא בא אלא למעוטי יחדה בדמוכח התם, ואית אמאי איצטריך רב לשנויי האי דמוכני כרי' שמעון לוקי בשבח וברי' יהודה, דהא רב נמי אית ליה ההיא סברא. י"ל ניחא ליה לאוקמי במניה וברי' שמעון דאורחא רמילתא הוא דמוכני נותנין עליה מעות וסבירא ליה כרב יוסף אליבא דרי' שמעון דמניה לא הוי בסיס... ועוד דסתם תלמודא מוכיח דהלכה כרבה'ה) דקפריך בנוטל אדם את בנוס) ותהיו כלכלה בסיס לדבר האיסור ש"מ דמניה הוי בסיס, דלרב יוסף נהי נסיס'ה) דביסוי לא הוי שאין כאן צורך כיסוי מכל מקום בסיס לא אשבחן לרב יוסף דאית ליה דליפדוק תלמודא הכי, ושלוש אדוני נצח'ה).

ב. (בענין לתרום שלא מן המוקף).

אשר אמר אדוני כי בן בת רבנו חנר כלי קרב לעומתו הם ושלוש אין משיבין הארי אלא בסניו... אך קובלני על חתנך ר' אליעזר'ה) שעלה ובלבל כל העולם וצירף דברי רבנו זקני ודברי רבנו אחי ודברי הרב ר' יוסף ורבינו חננאל ומה שפסל'ה), ואין על מי להסמך ואין אנו יכולין לומר דבר בשם אומרו ולא לפלפל ולדקדק על דברי שום נאון... כי אם ידעתי שפי' זה רבנו, חס ושלוש שחעלה על דעתי לדבר על מלאך יוצניו... אך אמרתי אחר מן המפסלים היה... ואף גם זאת יש לי להשיב, ודברי עמו אנדנו... ועל דברי רבנו נסים יודע אני ראיותיו ונכוחות הן, אך מוקשה בהן אני, ומה שאמר אדוני'ה) לא כל הפרשות שוות, הא בהדיא תנן

איחל נתקומו, ורז דהכא דלמחרה רבנ'ה) ושמיה קים ליה כר' שמעון לא. נה) על זה כחז'ה) ר'איש בגליון ח"ל: אין מונק, מלי קושיא ומכ"ש לפי מה שכתוב לפנינו דלדברי יוחנן קאי. ולהדיא אמרינן לקמן דף י"ז ע"א דר"י אמר הלכה כרי' ופריך ליה ממוכני ומשני ר' יוחנן דמסתמינו שלא היו עליו כל נה"ש שלא לשנוי דבריו של ר"י. וגם לפי מה שהגהתי דלדרינ' קאי מימ' חין תקום לקושיא זו דלדרינ' משם מוכח דמוחר כשחין עמה עליו ולפסד דקשיא ליה דלריש גם נעודן עליו לשמרי ולזה כתב דהנן סתמי דקי"ל כר"ש נשכח איירי דומיא דסתמי דלנן שעי'פ חזיתם, אלז נמנית מודה ר"ש, ואיך שפיר אחי הן דמוכני קריש ונמנית מיירי ולכן נעודן עליו אסור ע"כ. נו) כן הוא בהעמק שד"ל נגמקוס דמוקמי' ליה סתמא דלנן שעי'פ הסניות דהכא ככ"י ודפוס. וזוה הגיה דלז"ס ומוקמי' נמקוס דמוקמי' כסתמא נמקוס סתמא. וזה נוסכים נכונה עם נוסחא כ"י של שד"ל. נו) כיון בהעמק שד"ל וכן הגיה דלז"ס נמקוס כאן ככ"י ודפוס. נח) דהכא מוקי לה נשכח בהעמק שד"ל וכלל נמקוס דהכא ר"א מוקי לה נשכח ככ"י וגם דפוס. נט) נמקוס, ועוד דסתם תלמודא מוכיח דהלכה כרבנ'ה) איחל בהעמק שד"ל: ושם מפדש התלמוד היחה בין הסניית והדר מפדש רב חייא צר אשי תשמיה דרב בני מעות שעל הכר כרבה. ס) שנת דף קמ"ז ע"א. סז) נתי נתי הגהה דלז"ס נמקוס נתי נהי. סח) אלז שד"ל לעד

ב. ה) אלז שד"ל חתק חליעזר חציני' והחכם גראסם נפסדו (Gallia judaea p. 478) מושב שהוא אחד עם השוול חליעזר בן שלמה לקמן ס' ימי. אך אין לזה ראיה נכונה. אלז בזה נראה שהדין עמו נחשנו שהיינו חד עם הריז חליעזר תפלייה המוצא נחוש'ה) צ"ב דף ע"ט ע"ב ד"ה אימר נצנין קנין דבר שלא נא לעולם. כי הישג הוכיח החכם הג"ל אשר פעמים רבות קלקלו שם העיר פלחזא לכתבו גם פליחא עיני' לעב"ל ריש סימן א' הערה א' איך שני עדים נדנה, שם העיר פלחזא וגם שם האיש להוכיח שחליעזר הגזא היה חתנו של ר' שמעון הזקן מפלחזא הנזכר פה. ב) כתב דלז"ס בגליון פסדו על זה: נראה שריש דלזה ליישג דמסתמינ' דגייסין נכדמות מעשר וע"ז כתב דמסתמינ' איחל חדומות ומעשרות ולא

תרומות ומעשרות ובגמ' תרומת מעשר ואגמ' פריך ג) ואמתי' לא פריך ... ועל לשון חברים שאמר ארזי אינה ראה, דהא ד) בשמעתא תנינא דחולין פריך ובי נחשרו חברים אע"ז דהוא מן התורה, ושלוש תורת ארזי וביתו נצח, ואשר עלה ברעת ארזי כי מעל השליח לבבי לא כן ידמה, כי אני המסקתיו למען כי היה מסורת בידי כמו שפי' ולא חשתי ורא התמטהתיה) עד כלותו הרבר לשלום. ושלוש לארזי ורכיתו.

סימן ד. תשובת רבינו יעקב לר' אליעזר.

א. (בענין זרק כזית תרומה לבית סמא)

אשר הקשית לשאול על פי' רבינו ג) יפה הקשית וכמה תשובות אהרות יש שהרי מסעם תרומה אינה ראוי ג) להחמיר ולמעט בשיעורו וכן נבי יוצא רשתי הלחם. וכל מה שפירשו התוספות לא יפה כיונו שמועתם דכלא צירוף הוה ג) מצי למבעי וכלמטה מני כלבוד דמי ... ומה שאמר רבנו ונס אתה דחוקד) בדבר, רבשעת עקירה לאו חשיבותא היא, ואומר רבנו משום דור לזקה) ואת אמרת משום עבודת תרומהו) דאי לאו הכי קשיא לן בו אעקירה אמאי מחייב דהא הוי כהנציא חצי נגזרות ותפחה) רבולי עלמא מסור ... זו אינה קושיא דהתם בעקירתו לא היה ראוי להנחת לבשיעור. אבל כבר משום ותלמוד ערך בידי שכל מקום שעקירה לרעת הנחה היא אם ההנחה חשובה עקירה שלאדרכה חשובה היא, וכן נבי יוצא דלחם הפנים דקאמר תלמודא מדלענין יוצא בביתם) וכו' אע"ז רבשעת עקירה ליכא שיעורא כיון דהנחה יש שיעור לחייב, עקירה בתרה נירא. ודחי תלמודא) הכי השתא וכו' ועיקר תלמודא רשעת' הכי איתא לעולם לענין שבת ... וכנן דאיכא וכו'. ודווקא תרומה מהורה לבית סמא והצירוף שבבית חולין, ותרומה מהורה זרק, אבל תרומה סמאה לא דלא מכשר לה בוריקתו לשום מוסאה ולשום דבר המשתנה בה, ובמהורה אם הוציאה כנדרות וכן בסמאה נמי כנדרות, דבכלל כל האוכלין הוו, אבל במהורה שזרקה לבית סמא החשוב בוריקתה לשעתה לחייב האוכל אותו הבית, הואיל והחשיבה לכך גם לענין שבת יתחייב בעקירתו, שלצורך כך עקרה. דהוי כמו העוקר להצניע פתוח מכשיעור והוציאו שהוא חייב) והיינו דקאמר שרמזרפי וכו'. ובפתות מכזית לא מצי

פריך ובי נחשרו ובגמל דף ל' איתא תרומת מעשר ופריך, וכלפי לייח דאמתניתין תיקשי ספי, דהא בגמל דמיירי בתרומת מעשר ספי יס לומר שניפלה סלח מן המוקף מנחירושה ומעשרות ונלח שדעת ר"ה לייסב מחייב דמיירי נצי"ס וי"ס וכמ"ס תהום) סס. ע"כ. ועיין תהום) גיטין דף ל"א ע"א דיה המניח ונחום) יצמות דף ל"ג ע"א דיה חלל. ג) ובי נחשרו גיטין דף ל' ע"ב. ד) נחשחק שד"ל איתא: דהא גבי מעשר. ועיין חולין דף ז' ע"א. ה) נחשחק שד"ל ולל חשתי להתמטתה.

סימן ה'. השאלה ר' אליעזר לא נדע מי הוא משנים הנזכרים נסם אליעזר סהם נחשנות רית. האחד הוא מחנו של ר' שמעון בסיומן ד', והשני זה אליעזר מתיין עיין לקמן בסיומן ע"ז הערה ראשונה. א) כל התשובה שייכת לנחת דף ל"א ע"ב על הא דנצי רבא מרז נחמן זרק כזית תרומה נצית סמא וכו'. רבנו זה שהקשה עליו הוא לפי הנלחם רבנו שמואל אחי של רית שהניח הרמזיח כלן דיה זרק, ונס סס הובלח קושיא זו נסם רמזין. ג) הנחת רמזיח נמקום הוא נכ"י ורפוס. ג) הנחת רמזיח נמקום הוא נכ"י ורפוס. וכוונת הרמזיח, דלדברי רבנו שמואל חשיבות התרומה היא מלד עלמה אף כלל לרוק, א"כ ל"ל לננצי גזירוף וזרק, אפילו מכנים נמי אפי' שחיונ שנת נל קודם ללירוף נלמטה מני' ועיין תהום) סס דיה כנון. ד) כן הוא נכ"י ורפוס דמוק, והלחם דמק. ה) כן הניח רמזיח סס נסם רמזין. ז) הנחת רבנו שמואל. ו) לא דוכנוו כמו נחשחק הרמזיח סס למחן דברי רבנו שמואל שחשיבות תרומה מפני שחשיבות להם הכתוב ושמרתם את משמרת תרומתי. ואלו ל"ל כלן משמרת תרומה נמקום עזרת תרומה. ז) שנת סס. ח) כן הניח רמזיח נמקום נכ"י ורפוס. ט) שנת סס ע"ב. י) שנת דף ל' ע"ב.

למיכע דבפחות מכות לא מחייב האוכל תרומה... ותדע רנבי יוצא אעיג דבפחות מכות מיספיל ביוצא, נחית תלמודא למימר מדלענין יוצא בכות וכו', ואם היתה פסאח מקדש או יוצא מקדש פשיטא בנדרות... (ומה שאומר רנבו דבשעת עקירה בעי חשיבותא דאי לאו הכי קשיא עקירה אמאי מחייב הא הוי כהוציא חצי נדרות ותפחה רכולי עלמא מדרו דמסור... זו אינה קשיא דהתם בעקירתו לא היה ראוי אבל דבר פשוט ותלמוד ערוך הוא שכל מקום שעקירה לדעת הנחה היא אם ההנחה חשובה עקירה שלצורכה [נמי] חשובה היא, וכן גבי יוצא דלחם הפנים... יא) ודבר זה בלא נמנע.

ב. (בענין אוכלין אי מקבלין פסאח ב"ש).

וכן ליטמא בכביצה) גבי בצק שבסדקי עריבה שאי אפשר לפרש בענין אחר כאיסורו (חשוב) וגם בכאן) ההלכה מוכחת כן, וגם גבי הכשר בחבית (ו) שנשברה אין הכשר לפחות מכביצה... ומתורת כהנים אין לנו לסתור התלמוד, דליטמא בכל שהוא. דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא).

סימן ו'.

(ענין אריסות וקבלתו לגבוי בשבת וי"ט וענין מלאכה לאכל).

אהבת אלופי ומורי ר' שמואל) הזיקתני לעבירי על דעתי, כי בקושי גדול אני חולק על רבותי, אך ענותנותי הרהיבתי להשיב מה בלבבי. כי גיל דמותי ישראל להניח לגוי המקבל קיבולתו לעשותה בשבתות ובימים טובים, דהא אמר ביציאת השבת) נותנין כלי לבן לכוכם. ואית הגי מילי בדברים דלא מפרסמא מילתא ומשום האי מעמא לא נתיר אלא כגון אוהן יריעות שנחתנין לארזי וכו' ויצא בהן, הא לאו מילתא היא, צא ולמד מרחיים של מיסג) שאסרו בית שמאי משום שביחת כלים ובית הלל לית להו שביחת כלים ושרי להניח בהן חסין והן מחונין כל השבת... וכיש שאם עיי גוי בקבלתו שהוא מותר, ורבותינו שפוסקין בכל מקום שביחת כלים דאורייתא הא ליתא. וכן בריה דרבא המקיל בשביחת כלים אבל ברחיים פליג עלאי, ולא ידענא מעמא דמשמיעת קול לית לן ועד שיתברר לי מעמא לא אאסור אוהן). — ועוד נראה לי להתיר קבולת מראמרין בשלחי סיק דעיות) דמשכירין שדות אבל לא מרחץ, ומעמא מפרש בנמרא רנבי שדה אמרי אריסותיה קעביר, איכ אריסות

יא) המלות נחסגר הן הן הדברים שכבר נאמרו לעיל ואלו נאמרו נכאן ורק ע"י טעות סופר נשתדצו הדברים לכאן, ולכן מחקס גם נאחיס.

ב. ה) השון קלרה, אך זה חוקן הדברים. וכן לענין ליטמא אוכלין צניק כביצה כמו גבי צנץ שבסדקי עריבה נפסחים דף ע"ז ע"א, ואלן למקל צין לקבל טומאה וכן למעלה אחרים גבי אוכלין. וזה נגד דעת רש"י נפסחים דף ל"ג ע"ב ד"ה כביצה דסיל דאוכלין מקבלין טומאה אפילו צנץ. ועיין דברים אלו צאריך נפסח הישר על ערונין דפסח דף כ"ו ע"א סימן רמ"ז ונחום) פסחים דף ג"ז ע"ב ד"ה ליתא ונחום) שנה דף ל"א ד"ה לו לענין. צ) כלומר שמה דליחא שם גבי צנץ שבסדקי עריבה נפסח דליסורו חסונ מלמדך אי אפשר לפרש צניקין אחר אלא שצנץ נחית לענין קבלת טומאה. אלא עיין שם צנץ ד"ה נפסח שפירש לענין למעלה אחרים. ג) נשנה דף ל"א ע"א דליידי ציה לעיל דקאמר שם אי לענין טומאה כביצה אוכלין צניק ונחום) ד) כלומר נפסח חסונ מלמדך שנה דף קמ"ה ע"א. ו"י"ט נחום) ד"ה כביצה. ה) הינאה צנץ ונחום) פסחים דף ל"ג ע"ב ונמקומות אחרים.

סימן ו'. ה) שמואל אפיו על ר"ת. צ) שנה דף ע"ז ע"ב עיין שם חסין ד"ה אין נחמין. ג) מה דף י"ט ע"א. ד) שם עיין חסין ד"ה ונחום. ה) ע"ז דף כ"א ע"ב

נוי בשדה והוא מפרסם מוכא שרי דהיה ליה קבולת. ואפי' ריש בן אלעזר דמליג
 בנמרא ומפרש מעמא דארים אריסותיה קעביר לית ליה, ואוסר שדה משום דנקראת
 על שמו, גם משם נמצאנו למדין, כי אם לא היתה נקראת על שמו של ישראל אלא
 בתורת אריסות שהיה מותר, וכל היכא דירעי אריסותיה לא צריכנן למעמא דר' שמעון
 בן אלעזר דשרי נבי נוי משום דאמר ליה וציית אלא משום אריסותיה היה שרי ועוד
 שהלכה כחיק רסתם מתניתין כוחיה, וכולה שמעתתא רמיק פ' מי שהפך (דאוסרת
 קבלנות היינו בימי אבלו, שנראה' כמסור מלאכתו לעשותה ובאבל החמירו, אבל קבולת
 נוי אמר נוי ארעתיא קעביר. ועוד דקבלנות אי אמר ליה מי ציית, דנהי דציית נבי
 שדה דישאל כר' שמעון בן אלעזר, נבי קבלנות לא ציית, והכי פירושא דשמעתתא
 אמר שמואל מקבלי קבולת דאכל בתוך התחום אפי' מקודם אבילותא אסור חוץ
 לתחום מותר, אמר ר' ספא וכו'. אמר ר' משרשיא וכי ליכא מתא דמקרבא לתחום לא
 אמרן אלא בשבתות וימים טובים שאין ישראל רואה מלאכת האבל הנעשית עי' נוי
 אבל בחול המועד דשכיח אינשי דאולי אסור, וכיש בחול שהוא אסור, והא דנקם
 חויה הא קמיל, אע"נ רלא שכיח דאולי כולי האי אסור, ועוד אידי דתנא שבתות וימים
 טובים נקם חויה. . . מר זוטרא בני ליה אפרנא בימי אבלו חוץ לתחום ובשבת וי"ט
 איקלעו וכו'. . . ולא רצו ליכנס וקסריד והא שמואל וכו'. . . וכדמסקינן ובשבתות
 וי"ט מותר ומשני איהו סיוע מסייע כהריהו בתיבנא כלומר לא היתה קבולת נמורה
 שהרי הוא היה נותן להם תבן התבני והמים ובכל (יה"ז) אסור. . . מכאן למדנו שמותר
 קבולת לנכרי בשבת וי"ט וחיה. . . והא דתניא בשילהי שמעתתא מקבלין קבולת במועד
 לעשותו אחר המועד ומסרי רבותינו בני המקבל אינו נראה דהא לא קתני נותנין
 קבולת אלא מקבלין קבולת ואמסקבלין קא, ואי בני איירי הוה ליה למיתני מותר
 ליתן קבולת לנוי אי נמי נותנין קבולת. . . והיפך דברייתא מקבלין קבולת בין ישראל
 בין נוי בעומד לעשותה לאחר המועד, ובמועד לא יעשה, בין ישראל משום שהוא
 מוזהר על המועד ובין נוי מפני שמסרו לו במועד אינו עושה ואינו אוסר לנוי ועושה,
 אבל מסרה קודם המועד לנוי מותר בלא אבילות, ותני מקבלין משום ישראל המקבל
 ותני במועד לא יעשה מפני ישראל המוסרה לנוי המקבל, ולרובי רכותינו שמשפרים
 כולא שמעתתא בשבתות וי"ט ולא משום אבל, כמה תשובות לדבריהם חדא דשמואל
 דאמר מקבלי קבולת בתוך התחום. . . עיקר דבריו לא פירש. ועוד כולי פירקין באבל
 מידי ומילתא דשמואל נופיה מאכל סליק ובקבולת דאבל סיירי הויה דסליק מינה. . .
 ועוד קשיא הויה דבשילהי ס"ק דע"ז דמוכח דאריסות נוי בשבת שרי ועוד לכאורה
 נראה בס' קמא דשבת שמלאכת ישראל נעשית ארעתיא דנפשיה דני מותרת ואמרין
 נמי נבי ספיגה (דפוסק ע"ס לשבות ואינו שוכח אליבא דרבי ואבוהי) פליג עלה ראינו
 צריך, דמשמע דניו אינו מניח בשביל ישראל מלעשות קבלנותא, ולשון אחר מצאתי
 בפירוש שמשפרש דשמעתא דשמואל באבילות מיידא, אבל לא נתיישר בעיני רבותינו
 לפי שלא העמידה על עיקרה, ומתוך כך נראה להם שבוש. ואני מרעתי פירשתי כן
 ואין בה גמגום, ואלו דקדקו בה רבותינו עמדו בשמעתתא כי ידעתי לשון זה של
 שמועה היא עיקר, אך לפי שהקשו בהלכה שינו אותה, וידע אדוני כי לפי דברי דבר
 משום הוא שבשבת וי"ט ומועד מותרת קבולת לנוי אם אינו אבל (א) אם מסרה קודם

ועיין ס"ט תוס' ד"ה אריסות. (ו) מועד קצן דף י"ב ע"א ועיין תוס' ד"ה אמר שמואל.
 (ז) וכלל זה כלל צמקוס וכלל למודא כ"ה, ונדפוס עמו וצנצל צמקוס וכלל ודל"ס הגיה
 כס"ג צמקוס וצנצל. (ח) וס"פ כן הוא כ"ה לכל נדפוס חס"א פ"ט ודל"ס הגיה לע"כ.
 (ט) שבת דף י"ט ע"א. (י) רפ"ג. (יא) כלומר ישראל המוסר.

המודע, דהואיל ובאכל מקמינא לאיסורא ומסרי ר' משרשיא דלא נאמר אלא בחיה אבל בשבת ויש מותר, רואין אנן הדברים קיז דאפי' גבי אבל דאמר בחול בשבת שרי, שאר בני אדם לא בל שכן. וכל השמעה מוכחת דלא מסלני בין קבלנות שדה, בית ומסלמלין דקתני וכלכר שלא ישקול ולא יסדור ולא ימנה, וכל הגי במסלמלין איתגיהוינן) כן נראין הדברים בעיני קמנו ואילו בא מצשה לירי הייתי מודה לעצמי.

סימן ז.

(ענין מחלוקת בשל מכבדות).

השיב רבנו חם להרב ר' שמשון: אמר עולא מחלוקת בשל מכבדותא) אשר אמר אדוני כי התאנות הגדילות בכיפין הן מין חמרים רעים ובשעת נשירתן אינן ראויין לאדם עד לאחר זמן אלא לעורבים... ומשום הדין שריץ והא מקצות הן לאדם... זאת לא זאת, כי אם בשנתלשו קודם שבת ודראי הן מתרות, שכלנ) דבר שמוכן לבהמה הוא מוכן לאדם לענין שבת, אם אינו מחובר או נולד כדאמרינן כוחיה שקיל גמי לח וכדור עלוויה רחוי לסאכל בהמהנ): ותו אמר קש שעל המפה וכו' ואם היה ראוי לסאכל בהמה מנענע בידוד) ודבר זה הכל יודעין ואין צריך דאיהיה) שיטלטל אדם לבהמתו ויאכל מהם אם ירצה בכל דבר המוכן לבהמתו אם ראוי לאכילה, ואם נחלקו בלחצין שינאו), דקא משוי ליה מנא ואינו אוכל, אבל מי הוא שומע שיכין לבהמתו ויקצה לעצמו, דאם כן אף שלולא יאמר... ועוד הרי הן כבינין) שפור של עץ לאכול בשר... ובלשון עולא) [לא] דקדק מורי דקאמר בשל מכבדות ולא [קאמר] בשל הביסין אלא) ודאי דקאמר בשל בין הביסין) שנשדו מן המכבדות לבין הביסין ולפי מירושו איני יכול ליישב הא דמקשי השתא מוכן לאדם [לא] הוי מוכן לכלבא). וההיא דרי יהודה בכפניותי) במקומן הוא דהבירע דהוא מקמינן לה בכפניות הגדילה בכיפין ובאילן טובין) שהוא נסוד עדיין וכן חייבות במעשור [ומחלק] בין הכפניות שנקראו בוטר וסופן להתבשל כאילן, ואיני יודע מסני מה דחק אדוני לומר שני ענפים ברקל ג' מינים. דכי קאמר אוכלין על

(יא) ועיין עוד לקמן בתשובת ר' חל רבנו תשלם סימן מ"ח אות י"א שכתב שכן מדוקק סתיר.

סימן ז. א) פסחים דף כז ע"ב ועיין נחום' פס דים מתלוקת. ב) מותרת שכל כן סוף גבי, וסוף הנכון. אצל דפוס איתא גימיות של כל ורחים חיקן נסמירות נמקוס גימיות. ג) סנה דף קי"ב ע"א גבי מעשה דל' אגסו דליפסק ליה רעועה דמגדלים. ד) מנענע בידו גכ"ה, אצל דפוס ונעשה בידו ורחים חיקן ונעשה מוכן לדבר. עיין סנה דף קמ"א ע"א. ה) כלומר לדבר זה שיטלטל וכו'. ו) גילה דף ל"ג ע"ב. ז) כן גימיות רחום נמקוס שוכין דפוס וגם גכ"ה. גילה כ"ס ע"ב. ח) כן סוף גכ"ה וכו' נמקוס למע דפוס. אכן לרד' לטופקין לפי דעתי סעלה, ל"ה סמך גכ"ה ונדפוס או סגדך להגיה לל נמקוס למה. זה סנה רבינו לומר, שהרי ר' שמשון לא דקדק בדברי עולא שאלו נכלל בל הכיפין ולא בשל הכיפין. ומה רחם שאין דעתו על חלטה הגדילות נכסין אלא על חוסן שנסדו מן המכבדות לבין הכיפין. ט) אלא כן הגיה רחום נמקוס אצל דפוס וגם גכ"ה. י) כלומר. יא) גיל סמקסה לר"ם, כי לפי פירוש ר"ם אין הכדון דומה לרחים, יען לפי פירושו מיידי עולה נענעלסו מלשון, אצל הכה נכפנותכל נענעל לא סימה הנענעל מוכנת ללחם בין הסענעס. ועיין בתרבי' סס דים דתמן. יב) עדיין דף כ"ה ע"ב. ונראה שנתם הניל ר"ם רחיו דכפניות מן חלטה רשות שלה נעמדו לנפול. יג) הלשון מנומנעם. ונראה שנתם ר"ם לומר, שאלהנל מנעס רחום נכד דעת הר"ם, יען אשר סס נקדחו כפניות בין עגדלו כביסין ובין עגדלו עגילין סוד, ולאו עגדלו כביסין נעמדו וסיגין נענעלסו, ולאו עגדלו סוד נקדחו נוסד וסופן לסחנעל

של בין הכיפין וכו"ל) היה לו לומר אוכלין על שבכיסין ועל שבשיצין דלא
אשתמיט חנא למיתני בין בין . . . ופי' דשמעתתא הכי הוא, אמר עולא מחלוקת
בשל מכבדות ששם נשארו תמרים כשנתלשו וגו' ומה שכתב, אבל באותן
שנאלו בין הכיפין למטה מן הפחים סמוך לקרקע דיה מותר, והא מוקצות נגיהו,
שהיו מחוכרות בין השמשות ונשרו אחרי כן, הרי שאין דעתו עליו מאתמול, שאינו
יודע אם יהו נושרין אם לא, ולא דמי לרבה בר רב הונא דאמר באין צדין טו) מוקצה
שיבש ואין הבעלים מכירין בו דמותר, דהתם כגון נרונות וצמקין שהיה להם כבר
שעת הבושר אבל הבא לא, אי נמי התם מדעתו מוקצה ודעתו עליה ליבש, אבל הבא
הוקצה מחמת איסור חיבור לא מהני דעתו, ואחרונייהו פריך טו), ועולא אית ליה מוקצה
כר' יהודה אפי' בשבת, וכי תיסא הואיל וחזו לעורבים דעתו של אדם אם ימצא
שעת היתר לעצמו שהבנת עורבים תעלה לו, ומשעם זה נתיר כל מיני חיבור הראויין
לבהמה שאדם רוצה שתאכלם בהמתו, דכל רחוי לבהמה אפי' מחובר אם דעתו של
אדם להאכילו לבהמתו, בהתלשו מיחוי לאדם מוכן הוא כמו השוחט לתולה ואם לא
יראהו) בהתלשו לאדם, אפי' לבהמה אסור לשללו הואיל והיה מחובר, ומשום כך
עשבים הנחלשין לא ישללם לבהמתו, ואותן חיבורים דאדם מקפיד עליהם שלא
תאכלם בהמתו הם אסורים משום מוקצה, שלא הוכן אפי' לבהמה בדאמר נבי נבלה
שנתנבלה בשבת, והיינו דקאמר וכי תיסא הואיל וחזו לעורבים שמוכר לבני ירחו
שיאכלו בניו) עורבים מהם אי חזי להו, וכיש שאר בהמות, דרוכ תמרים הוה להו.
השתא מוכן מאתמול, שבהמה עומדת לשחיטה לא הוה מוכן לכלבים מאתמול,
שכשהיא חיה ראויה לכלבים כמו נבלה אם הוא מכינה לכך, ואעפ"כ לא תחשוב
למחר כשנתנבלה כאילו מוכנת לכלבים מחייתה מאתמול, ולא מהניא להו בין
השמשות הבנת אדם להיות כמו פרסה בדאמרין בביצה כט) מוכן לבהמה שאדם רוצה
שתאכלנו בהמתו כשתהא שעה ראוייה כגון הכנת אדם, לא כל שכן שלא תהניא לו
הבנת בהמתו, . . . ומשני מדי רחוי לאיניש לא מקצי ליה, שעל כל דבר שיש בו
הכנה אפי' לכלבים דעתו של אדם לכשיבא לו שעת היתר שיאכלנו ע"י אותה הכנה,
וראיה לדבר דאמרין בשמעתתא קטייתא דביצה כ) אפרוח שנולד ביום טוב רב אמר
אסור ופריך ליה וכי מה בין זה לענל שנולד מן הפרסה ביום טוב שהוא מותר אמר
ליה הואיל ומוכן אנכ אמו לכלבים דפרסה מאתמול חזיא לכלבים ועוברת היה ראוי
כמו כן, עכשיו שנולד ביום באת עליו שעת היתר לאדם הועילה לו הכנת הכלבים
של אתמול דרעתיה דאיניש בדפרישית לעיל, ופריך השתא מוכן לאדם, שהיא הכנה
חשובה, לא הועילה לבהמה, מוכן לבהמה שהיא הכנה גרועה וכו', ובי מניות הללו
אחת הן ופתרון אחד להם, וההיא כה) דקאמר בביצה כז) פירות הנושרין מאי טעמא
נזירה שמה יעלה ויתלוש, ולדברי מורי שאומר דהא לא קפריך והא מוקצה נגיהו
אלא משום דאינן ראויות לאדם עד לאחר זמן והא מסיק שמעתא הואיל וחזי לעורבין
שרי איכ התרת נרונות וצמקין משוית להו, והאי דקא פריך וכי תיסא ואייתא ראייה

ופטורין מן העפשה, יד) פסחים דף כ"ז ע"ב, וכונת ר"ת דלפי דעת ר"ש שאומר ט"ז ענפים
יש צליג עם ג' מינים, והכבוד והכיפין והשיצין איכ למה תניא ט"ז חזקין על של צין
הכיפין ואין חזקין על של צין השיצין, מה צין צין דקחיה, ליתא חזקין על שבכיסין ואין
חזקין על שבשיצין, טו) צילה דף כ"ז ע"ב ועם איחא רב כהנא, טז) כלומר חזקין
מכבדות דלחנטי יריחו וחתרין וגם לרנן חזקין דק נעום נזיה, יז) כלומר יחי דאוי,
יח) כ"י, חזק דפוס איחא לנני, יט) צילה דף ו' ע"ב, כ) ט"ז ע"א, כא) יל שלל
והיינו עמקום וההיא, כב) צילה דף ג' ע"א.

מבהמה שנחנבלה בייש ובשבת לא ידענא סאי קשרך לדברי אדוני דחנן ר' יצודה
אומר אם נתנבלה מערב שבת, מוכן לאדם חשיב ליה דכן בידו לשחוט, אבל סוד
שהוא מחובר לאילן אינו מוכן דליכא הכנה כלל, אבל בבהמה קצת הכנה [איכא]
כיון שהיא כרשותו אעיג דלא נשחטה מע"ש כדאמר' השוחט בשבת יאכל לאחרים
ולא לזב) אלמא כיון שנאכל לאחרים מוכן הוא.

סימן ח. השיב רבנו תם להרב ר' שמשון:

אנכי הצעיר לא עצה ולא גבורה, אכן הוא המשיב מלחמה שעה,
אנכי רש ונקלה אמרתי נמירה, אכן הוא המביא כשרון הטהרה,
אנכי בור נשבר מימי מערה, אכן הוא כבוד סיד, משה לא נחסרה,
להשיב על תוכחתו וחלתי ואירא, כי ערום אנכי ואין כסות בקרה,
אם כהה הברזל קלקל פנים וצורה) ישיב על שנוניות ואל יזרוק בי מרה.
כי ידעתי כי עסקן שאלותיו ולא נפלאו ממנו אך לנסותי בחידודיו נלה לי סודו,
ואשרי עבדיו ותלמידיו חתומי למודיו), כי גם אני כיום וכלילה הגני עליהם) מן
ושמש הרב ר' שמשון בן רבנו ר' יוסף מנה בן מאתים) השוככים בין שפתים. ולי
אני הקי' יעקב ישא אחי פניו, לכל פשוט וקבל ועניו), כי כאשר מרשתי לפי
[שכלי] המעט, אחבונן הבא בירי.

א. (ענין זמן חפלה).

אשר יאמר) מורי על קרית שמע לזמן ותיקין, נראה בעיני שהקדמת ותיקין לא
משום זמן קרית שמע אלא משום חפלה, כדאמרין תפלות בנגד חמדין קהנות),
והם היו מסהרין עבודת התמיד לפי שנאמר בו בקר. ואע"פ שהיו מסהרין קודם הנגן
החמה בשחיטתה, אי אפשר להקדים כל כך זמן קרית שמע וחפלה, לפי שנא
יידאך עם שמש" ועה רצון מילתא היאט). ומכונן היו להתפלל סמוך לעבודתה
ועם דמדומי חמה. והיינו דקאמר בתפלה השחר עד חצותי) ורמיניה מצותה של קרית
שמע עם הנגן החמה כדי שיסמוך נאולה לתפלה ונמצא מתפלל כיום, שמעינן מינה
חפלה עם הנגן החמה מצותה ולא עד חצות, דקרית שמע מקדיסין משום חפלה

ב. מולין דף י"ד ע"א.

סימן ח' ה) וזורה כל"ל במקום וזורה בכ"י ועורה נדפוס. ג) מלשון מחוס תורה נלישדי
(ישעיה ט' ט"ו). וכוונתו תלמידיו, אשר מחוס תורתו נדלה נחס. ג) כן סן
הדברים בכ"י ודפוס וקשים להנין. וחלי ל"ל, כי גם תמיד ניום ונלילה חסדו עליהם ענן
וטמא, ובל כן מלמד מלמד אסיריהם. ד) כלומר שגדול כח האז יותר מאסן. וזוהי צה על
מלמד רכניי תענית כל"ל ע"כ יצא מנה בן פרס אלל מנה בן מנה ואל יצא מנה בן מנה
אלל מנה בן פרס. וגם על מעשה דרכי צמדון דף פ"ו ע"א פנו מקום לזן מלח מנה
וכי ופנו מקום לזן מלחים מנה ע"כ. ה) לכל פשוט וקבל עניו כן הוא בכ"י ואני
הגהתי ופניו במקום עניו. וזוהי על מילתא דר' אלעזר מנהדיון דף ל"ג ע"א לעולם הוי
קבל וקיס ופדע"י סס קבל לזון חפל ופפל והודלתו כמו עניו. וכוונת ר"ת צה מישל ר"ס
את פניו לו, אשר הוא איס פשוט ופפל ועניו לכל. ונדפוס חיתא: ישא אחי פניו לכל פשוט
וקבל עני". ועל זה כתב רמזים צליון ח"ל: לכל פשוט וקבל עינים (תוא רומא למ"ס ענינה
דף ג' ע"כ פשט ידיו וקבל עיניו) ע"כ. ולי נראה כמו שכתבתי. ו) כל"ל שלריך להוסיף
ז) מלמד יאמר (בהערתק סד"ל חמר) ולהללח כמלח גם חסונה זלח צכרס חמד מסנה
מניעית לז 30 ולהללח אשר העתיק שד"ל מכ"י ספר חסד הגאונים שנידו. ח) נדפוס דף כ"י
ע"כ. ט) ועת לזון מילתא היא כן הוא בכ"י ודפוס וחסר נסעמקת שד"ל. י) סס דף כ"י ע"א.

ומשני שהוא לוחיקין דאמר ר' יוחנן וכו' וכדי שיסמך וכו', מוכיח דהוה לן לאחורי קרי' שמע [אם לא] ית' ספג' הסמיכה, ונמצא מתפלל ביום ולא קודם הנץ החמה דהא לאו יום נסור הוא. וכולא שמעת' מוכחת דמיירי בסמיכת נאולה לתפלה ולא בחיבות קרי' שמע ובעונתה. תדע שהוא כן דכי אמר בס"ק מאימ' קורין שמע בשחרית י' התם לא פריך ורמינהו דמעמיהו דוחיקין לא משום קרי' שמע ולא מצי למיפד' מינה אקרי' שמע דלמא דוחיקין נמי היו סקדיסין י' קרי' שמע או מאחריין לולי בשביל התפלה. ועוד מדאביי נילף, דאמר רב הונא הלכה כאחרים ואמר אביי לתפלה כאחרים לקיש כוחיקין. אביי לא אמר הלכה כאחרים בתפלה ולא הלכה כוחיקין י'. משום דאחרים דוחיקין לא איירי לא בתפלה ולא בקרי' שמע י' אלא אחרים בקרי' שמע, ודוחיקין מטעם תפלת השחר, והיינו דקאמר תניא נמי הכי דוחיקין היו גומרים אותה וכו' מאי קרא אמר ר' ירמיה דאמר ע"ש שמש, [ואי] אתפלה קאי כדאמר ר' ירמיה גומרים אותה נבי העושה תפלתו קבע, מאי קבע כל שאינו עושה תפלתו קבע עם דמדומי חמה אמר ר' ירמיה מאי קרא וכו' ייראוך עם שמש י'.

וגם כשהביא ראיה למאי דאמר ר' יוחנן תניא נמי הכי דוחיקין וכו' ולא הביא ראיה מהיהא דתפלת השחר י', דוחיקין סבירא להו וסן קרי' שמע כהך תנאי דמתניתין דהוא קודם הנץ החמה הרבה והיה דמאחרין ליה משום תפלה כדפרישית. וראיה לדבר דאמר נמי במי שסתוי י' אם יכול לעלות ולהתכנסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה דקאמר י', לימא סתמא כר' אליעזר דאמר עד הנץ החמה ולא מהנץ ולאחריה, ומשני אפי' תימא ר' יהושע, [ואי דוחיקין אקרי' שמע קסרי איכ' כרי' לא אתיא אלא היק' כה] דלמא כוחיקין ואפי' הכי עד הנץ החמה ומשום תפלה דאמר ר' יוחנן וכו', ועוד דקאמר גומרים ש"ס קודם הוא, ועוד דקאמר לימא האי סתמא, ולא פריך ורמינהו כדפריך נבי תפלה בתפלת השחר. והאי דקאמר עם לא סיני ולא סתירה, דעם תרתי לשונות משמע, אחר דאמר עם דמדומי חמה כנ' בית הלל מתירין עם השמש כנ'. ייראוך עם שמש י'. ומשחמץ בסמוך עם חשיכה וענין כה' עם בסמוך הוא לאינו או לאחוריו. ועוד ראיה לדברי מהלכות גדולות, דהיג בהדיא כו' עד חצות ורמינהו מצותה עם הנץ החמה עד שיקרא קרי' שמע מקודם הנץ החמה ויסמך נאולה

י' אם לא, כן לריך להוסיף וחסר נכ"י ודפוס. י' שם דף ט' ע"ג. י' וכן ועם דמדומי חמה לעיל עד כאן חסר נהעתיק שד"ל. י' כן ה"ל הנוסחא נכ"י ספר תשובות הגאונים שהעתיק ממנו שד"ל. וכו"ל. וכוונתו שר"ל הניא ראייה תלמידי מדלגא קאמר הלכה כאחרים לתפלה והלכה כוחיקין נק"ם, אלמא דנאמח לית הלכתא כוחיה לא כאחרים ולא כוחיקין משום דלמחר לא איירי בתפלה וכוחיקין לא איירי נק"ם, אלמא עממא דנפשיה קאמר חז"ל, וענין לקמן דכ"י רצנו. וכדי ליחל אחר דלמחר רב הונא הלכה כאחרים דנח' הלשון: והלכך כוחיקיהו קיימא עמוס וכו'. ועיקר חסר מן הספר. ונדפוס סיני נאולה ועשו מן דוחיקין, ודוחיקין לו, כוחיקיהו וגם חיקין לאחרים וקלקול נכל וכל. ונחמס טרם הגאון רח"ס לחקן את המעוות שאין יכול לחקון. והגטון על פי טוסתא שד"ל וכמו שנאמר. י' כלומר דלמחר לא איירי בתפלה וכוחיקין לא איירי נק"ם. י' שם דף כ"ט ע"ג. י' מן והאי אתפלה קאי עד כאן חסר אלל שד"ל. י' כלומר דנכרוב דף ט' ע"ג לא הניא ראייה לדברי רבי יוסף מהנביא חסרונם נמי תפלה דאמר דף כ"ו ע"ל מלוחם עם הנץ החמה. חסרונם דנאמח חין מלוח ק"ם דוחיקין עם הנץ החמה. אלל דוחיקין סבירא להו וכו'. י' דף כ"ז ע"ג. י' שם דף כ"ט ע"ג. י' חל' המלות נחמסר חסרות נכ"י והם נהעתיק שד"ל ונדפוס י' גם כן חל' מנעוב דנכרים. וכוונתו שחמס ראייה. דדוחיקין לא קפדי נק"ם על הנץ החמה. דלכ' לא אפילו כרי' דלדידיה מלוחם מקודם הנץ החמה ועד ג' שעות. כנ' שנת קיימא ע"ג כ"ט ע"ג. כנ' שנת י"ט ע"ל. כד' מהלים ע"ג. י' כה' נכ"י שנתו. ואלל שד"ל וגם נדפוס ליחל וענין אשר, ודלחם מלח כדן טעמ' אשר. י' כן הוא נח"ג דפוס ווארשא ר"ס פ' תפלת

לחפלה עם הנגן החמה ונמצא מתפלל ביום ס). ומצותה קשרין, ואנו כשפירשנו מצותה אקריה שמע לפי קוצר גרסת ספרים דילן. — וזמן קרית שמע לא קאי כותיקין אלא אהא סמכין וכן ססק ההלכה בפי'קת) אמר ר' שמעון בן יוחאי ובר אחת קודם הנגן החמה ואחת לאחר הנגן החמה וכו' אמר ר' אחא בר חנינא אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' שמעון. אע"ג דאמר במסנאקנט) כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק, מכל מקום אקודם או אאחר הנגן החמה הוי קבעי זמנינ). ואב"י דאמר כותיקין לקרית שמע, סימנא הוא דיהיבנא) ואפי' אם היו מאחרין לא היו חוששין ואין קפידה באיחורו אבל בהקדמתו יש איסור. והיינו דאמר' ביומאנא) הקדרא שמע וכו' לשאר עמא דבירושלים שאולנ) יודעין שוראי הגיע ולא הקדימו, ואפי' מקודם זה אין קפידהנ). וגם בהלכות גדולותנ) פוסק ההלכה כר' שמעון בן יוחאי. ועוד דאמר במגילהנ) במצות יום אע"פ שמצותה כל היום עיקר מצותה אחר הנגן החמה. ועוד אמר במאימתינ) שאע"פ שעלה עמוד השחר ושחטו התמיד וקראו קרית שמע לא היו אומרים יוצר אור עד דמטי זמנו, ומסתמא כהנין [ההס] על הארץנ) ולפי דעתי המסמר לקרותו קודם הנגן החמה לא יצא ידי חובתו כל כך, ואע"פ שמצינו מקדימין תפילין לקרית שמע בתפלת השחרנ), שעת הדחק שאני כדאמר'י) רבי התפלל של מצואי שבת בשבת ותו לא מירי. כללא דמילתא כותיקין לא קיימא לן. ואע"פ דעם דותיקין משמע להו קודם, אב"י דנקיט סימנא בירייהו משמע ליה עם עם ממש. דקדק בברכות ככל השמועה וחמצא כדבר, אך לא סירשתי ככל הצורך, בי לא נסתי.

ב. (בענין סבילת כלי עץ).

ואשר ח) שאל אדוני על סבילת כלי עץ קתם שאלתנ) כי ידעתי כי תלמוד ערוך

השחר חזל נה"ג שהוליד חמ"ו הג' ר' עזריאל הילדעסהיימער כ"י ליחא. כז) ע"כ לשון נה"ג. נדכות דף ח' ע"ג. כט) שם דף ט' ע"א. ל) כן הוא בכ"י שלנו, חזל נהעק שד"ל ליחא: וז"ל אקודם קלי. דאחר הנגן החמה סמוך לו ולאחריו שרי. וגי'קא זו כ"ל יותר נכונה, והכונה, דהך מיימא דריב"ל, ד"ס לסמוך על ר"ש רק נשעת הדחק, לא קלי חלל על אחת קודם הנגן החמה שיואל נה בשל לילה לדברי ר"ש, חזל לאחריו יולל לכתחילה בשל יום. ולפי הכתב יד שלנו הכונה, שאף לריב"ל דאין לסמוך על ר"ש חלל נשעת הדחק, מ"מ נשעת מייב, שלל קצנו זמן ק"ש על הנגן החמה, חלל אקודם לו או לאחריו. ונוסחת שד"ל נראה יותר. ועיין נחום: יומא דף ל"ז ע"ב ד"ה חמ"ד חז"י (לא) מן ואני עד כאן נוסחא אחרת נהעק שד"ל חז"ל: ואני לקצנו זמן לק"ש נא, חזל ותיקין לא נחכונו לק"ש. ואני סימנא בעלמא יריב, ע"כ. והנוסחא הזאת והנוסחא שלפנינו לדבר אחד נחכונו. (נ) שאל, כן הגיה רח"ס (נ) יומא דף ל"ז ע"ב ועיין היטב שם נחום: ד"ה חמ"ד חז"י. (נ) שאל, כן הגיה רח"ס נחום: שם כ"י ע"ב ודפוס, ונהעק שד"ל שאל. (נ) נדפוס: ואפילו נוקדם זמנו אין קפידא. ועל זה הענין רח"ס קולמסו ומחקר. (נ) על פ"ק דברכות ונחללל של ר' ע"ה ל"ד 19. (נ) מגילה דף כ' ע"א וכו'. (נ) נדכות דף י"ז ע"א ועיין חוס' ד"ה משום. (נ) כהן על הארץ כן הוא בכ"י, חזל נדפוס: כהני לוטי הארץ ורח"ס חיקן נחוקו ככר הנגן החמה וכ"י של שד"ל: ... על הארץ. (נ) נפקת חפלת השחר דף ל' ע"א וענין נחום: ד"ה חמ"ד חז"ל ורח"ס נחום חפילה (כן הוא נדפוס נחום חפילין) והגיה, נעמוד נחום נחפלת. ולפי זה הנוסחא מקדימין לק"ש נעמוד השחר. (נ) שם דף כ"ז ע"ב.

ב. ח) גם תשובה זו העתיק שד"ל מכ"י ספר תשובות הגאונים שלו נכנס חמד שם ל"ד 32. ושם נראה שהיה תשובה נפטי עננה ל"י שמשון ולא נכפחה אל התשובה הקודמת. וגם נחללת נחלת אשר, חזל בכ"י שלנו ונדפוס נחללת נחלת, ואשר, ח"כ היא מחוצתה לתשובה שלפניה נחמן ונחום, חס גם לא נענין, (נ) בכ"י שלנו וחלל שד"ל כן חיל, חזל נדפוס נחום

בפיו) כלי מתכות אמורין בפרשה(ד). ואי משום דכת' בהווא קרא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים(ה) אפי' בהנעלת כלי עין משתעי קרא, ושהר ואך במי נדה יתחטא המסיק הענין, ומיניה דרשינן במ' סאה(ו), ואכלי מתכות קאי ולא אכלי יסף, ופרשה עליונה דמיירי בכלי עין ומעשה עיוס(ז) הבא לא שייכא כלל דלא כת' ושהר אלא בכסף זהב ברזל ועופרת. ואם יש בידו להשיב יודיעני.

ג. (בענין עמוד ברה"ר).

[הדיא ח] דבעא מינה רב מרדכי מרבה(ב) שמא אין בידו תוספות הרב ר' יוסף, שפירש בהן אחי פירוש אהרן(ג) ואין בו קושיא(ד). ואעפ"י נראה לי דרב מרדכי קא מבעיא ליה דהנותן ונוטל או זורק על גבי עמוד גבוה עשרה ורוחב ארבעה דרך מקום פסור אם הוא פסור אם לאו. דאע"ג דזורק מרה"י לרה"ר דרך צדי רה"ר משימא לן דחייבת, התם דחקינן משום דאיכא לא תמצא חיוכ חסאת כמוציא מרה"י לרה"ר רכל מקום יש צדי רה"ר, אבל למקום גבוה ממקום נמוך(ו) שמא לא(ז) תמצא, ואע"ג דאמר ר' אלעזר(ח) המוציא משאוי למעלה מעשרה וכו' דר' אלעזר סימרא היא ועור דהתם מארון יליף(ט). ואע"ג דאמר רבא(י) המעביר חפץ מתחת ארבע לסוף ארבע אע"פ שהעבירו דרך עליו חייב ההיא נמי סימרא היא, ודילמא מה דפשיטא ליה לרבא מבעיא ליה לרב מרדכי שהיה קודם לו ורבא בתרא(יא). ואע"ג דסדרבא מחייבין בערובין(יב) בהמוציא תפילין מרה"י לרה"ר דרך איסקוסא כרמלית מכל מקום התם הכי אורחא דמילתא כדפרישית [לענין יג] (משום) צדי [רה"ר יד], אבל על ראש העמוד לא מחייב אם מנביה למעלה מעשרה דהוי מקום פסור קודם שיניח, דלאו אורח ארעא עיולי ואפוקי כי האי נווגא ויכול לעשותו כהלכת איסורו, והלכות שבת כהלכות כותים והלכות טרפות דאין אוסרין זו דומה לזו, שתיהן בדיוטא אחת

שאלתו פתס. ודל"ס מחק פתס האחרון (ג) נפיו חסר ככ"י נפנים, ועל הניזון כנחש: לא נפיו, וכן הוא בהעמק שד"ל אלל דפוס כעין ודל"ס מחקו. (ד) ע"ז דף ע"ה ע"ב. (ה) נמדבר לא, כ"ג. (ו) ע"ז שס. (ז) נמדבר שס פ"כ.

ג. ח) התשובה הזאת הוצאה נכרס חמד נמחצרת שביעית לז' והללא כמו שחעמתיקא החכם שד"ל מחזק כ"י חטונות הגאונים שהיה נידו. ושם הוא מחוצרת עכ החטונה ארדות עזילה כלי עץ ל' שמשון שהיא לפנינו ככ"י ודפוס. אמנם החטונה הזאת נענין עמוד ברה"ר וכו' חסרה ככ"י ודפוס ספר הישר שלנו במקום הזה, אלל נמלח נספר הישר על שנה דפוס דף כ"ד ע"ב סימן ככ"ג ושם מלח טעיות וקמטונים. והחכם שד"ל לא ידע מה. (ב) שנה דף ל"ט ע"ב. (ג) ועי"ש בחוקי ד"ה או דילמא, כי שם הוצא החידוש הזה, פירוש עליו ר"ת נסוק האות ופירש דבנו אחי ר' שיהא רש"ס בחוספות הל"ז יוסף נשם הרב פורת. ועיין לקמן סימן י"ד הערה לחטונה. (ד) כלומר שקושיא אינה קושיא מאלה שכבר חילנה רש"ס, ולאעפ"י מתרנה ר"ת באופן אחר. (ה) דחייב כן הגיה רח"ס במקום דמוחר דפוס שם וגם ככ"י שד"ל. ועיין בשנה דף ו' ע"א. (ו) מקום גבוה ממקום נמוך כן הגיה רח"ס במקום ממקום גבוה למקום נמוך. (ז) דפוס איתא שמה תמלא ובכ"י שד"ל לא תמלא וחסר בחוך השיטה חיבת שמה, אלל ככ"י כחוב למעלה בין השיטות שמה. ולי נראה שג"ל שמה לא תמלא. וכוונתו כי זה חובך האיציעא. (ח) שנה דף ל"ב ע"א. (ט) כן הוא ככ"י שד"ל ולא אדע כונתו דמה לי אם מלחין יליף. והמלות דהתם מלחין יליף מקודם דפוס. (י) שם דף ח' ע"ב והללא. (יא) ודפוס יש כפן שינוי לשון ותוספת דברים והכי איתא שם: ורצא נחר ידעני רב מרדכי הדר פשט כדפסטי ליה, אצ"י ודיחוויא דרב מרדכי ליחא ועוד שאני החס דנאוחו רשות ענמה מניחה וכן דרך בני אדם לעבור ע"כ. (יב) עירונן דף ל"ה ע"א. (יג) לענין במקום משום, כן הגיה רח"ס (יד) רח"ר הגהח

חייב זו כנגד זו פסורטו) עמד במקומו וקבל חייב עקר מסקומו וקבל פסורטו), שבטעם מעט מתחלקין זה מזה, גם זה אם יישר בעיניו יודיעני. ולפי פירושי [הא] רפשימא ליה ממתינתין שפיר, דלאו לזורק דווקא קא בעי, דהוא הדין לנותן ונוטל. אבל לפי פירוש רבנו אחי זורק דווקא קא בעי מיניה וקא פשיט ליה נותן ונוטל דמודה בהויה). מצאתי בהלכות גדולות (דקאמרו והיכא דזרקט) גמי מרהי לרהיר או מרהיר לרהי תולדה דהוצאה היא ומחייב במשערו דתנן הזורק מרשות וכו' והני מילי דזרק בתוך עשרה טפחים אבל למעלה מעשרה פסורטו דתנן הזורק ארבע אמות וכו'. ואע"פ שראיה שלהן אינה ברורה בירי, דהא לא נח בחור דאית ביה ארבעה, מימ פוסקות הן לפסורטו ודוק ותשנח בתחלת הלכות שבת ושלומך וברכתך הצעיר(כ)...

סימן ט. ובענין כחש שנמצא בעובי כה"כ

[ישאלה מהיר ר' אליעזר בר נתן].

הישיבילוני(ה) על כחש שנמצא בעובי בית הכנסת(נ) וחקרתי וראיתי כי אותו עובי הוא בפנים לצד הריעי כמו שפה סביב לאותו מקום שדבוק מחוץ להספס. ומכעני ליה האי מצד אחד היכי דמי, אם תחובה המחס בתוך העובי מבפנים ואינו יוצא חוץ לחלל הנוף, מאי איריא בשתחובה במקום העובי, בכל מקום של בית הכנסת גמי אם תחובה מצד אחד ולא יצאתה לחוץ כשרה, שהרי שנקבה לחוץ תנן(ג) ותו מאי אשמעין מבי צדדין מרפה נגז העובי, כנולדה גמי הכי דיניה דאם נקב לחוץ מרפה. ואם נפרש האי מצד אחד כנון שתחובה המחס מצד אחד של עובי, ומבי צדדין היינו שעבר כל העובי והכל בפנים שאין המחס יוצא לחלל הנוף ואשמעין דמרפה בהיר(ד). אם כן הווא מעשה שבא לפני רבי(ה) כחש שנמצא בעובי בית הכנסת מצד אחד והסבה ר' וסצא עליה קורט דם מבחוץ ומרפה, ואמרינן מתני' היא המסס ובית הכנסת שנקבו לחוץ, אלמא בעובי בית הכנסת בעינן שנקבו לחוץ. וסצאתי בנימוקי רבינו הגדול ר' שלמה במסכת סוכה(ו) שפיר' בעובי בית הכנסת מצד אחד כשרה, אבל השאר כל הכוס אידי דקליש אפי' מצד אחד מרפה, ולא נראה לי דהא נקבה לחוץ תנן. והוא עצמו סי' במסכת חולין דכל נקב הוה מפולש. לכן לא ידעתי לפרשה.

רמ"ם. טו) שנת דף ל"ו ע"א. טז) שם דף ה' ע"א. יז) עיי"ש דף ל"ט ע"ב נחום(י) דיה או דילמא שתינו קושיא וזאת. יח) ריש הלכות שבת. יט) והיכא דזרק כן הוא בהלכות גדולות וכל' נמקום והכא דייק נכ"י. ונדפוס 'נשנש' כל הענין. כ) ואלה דברים הוסיף החכם שד"ל נחתימת התשובה מעלמו וז"ל: חסר כלן, ויש נכ"י שתי ספות פגויות ונבליין כתיב ח"כ כלומר חסר כלן. עכ"ל.

סימן ט. השאלה הזאת והתשובה לאחריה אין נתן הזכרת שם השואל. אבל התשובה של ר"ת הוצאה כפטר הרמב"ן דף קנ"ח ע"ב בלא השאלה. ולזה נמכר גם דיבורו של ר"ת בתשובתו בדרך כבוד גדול. שהשאלה הזאת היא מרחצין, ועלית הסיני ל"ה. ועיין לקמן סימן ל"ט שם שם קורא אותו ר"ת בשם אדוני כמו בתשובתו כלן. א) נדפוס חקונילוגי, על זה הגיה רמ"ם תניני, אבל נכ"י חקונילוגי, ואולי שלח קצין את שאלתו לאדוני ואחיו של ר"ת ועיין לקמן סימן מ' ולכן כתב לשון רבים או שני' חקונילוגי. ב) חולין דף כ' ע"ב. ג) נשנש' שם דף קנ"ח ע"א. ד) כן שירש נחום(י) שם כ' ע"ב דיה נחום. ה) שם דף י"א ע"א. ו) סכה דף ל"ד ע"א ד"ה בית הכנסת ועיין שם נחום(י) ד"ה בית הכנסת.

סימן י. [תשובת ר"ת אל הראב"ן].

(בענין חני'ל).

על עובי בית הכנסת ששאל אדוני והקשית מבי צדדין מרפה מאי חידוש. נראה בעיני משום רישא נקמיה והים [מצד] אחד כשרה שנמצא המחס לצד הריעי, שאם לצד החלל אמרי דרך בית הרשט באה וניקב הושט, ומרפה מחמת נקובה (כדמוכח שמעתתא נבי חיתוכא דכבראצ), דמריך עלה מאי שנא מחמת שנמצא בעובי בית הכנסת, ואעינ דבשאר בית הכנסות שאינו בעובי כבר היה נקוב לחוץ בנקב כזה, אמרי הכי הכא עור החיצון מנין, כדאמרי דחלב סהור סותם (כמו בן זה העור סותם) (דהוי האי כחיטי דכרכשא דלא סתמי אי נקבה הכרכשא) (ד), אבל מבי צדדין מרפה דהוי כשאר בית הכנסות שאין בו עובי דבעינן נקבו לחוץ, ופי' דצד אחד כלומר דופן אחד, ואם באת למצא חידוש מבי צדדין יש לך למרש, אעינ דהוא סמוך להמסס ולחשבו כנקבו זה לתוך זה, וניקבו לחוץ דמתניחין דתולין שלא במקום עובי קאי שהרי במשנה לא הזכיר מקום עובי (א), דהבי אמר חלחולת שניקבה וירכים מעמידות אותה כשרה (א), קמלין דבי צדדין מרפה, דאין המסס מעמיד (א), ומה שפי' זקני בשבת (א) ובסנהדרין (א) לפום ריהמיה מירש ולפי דחקן, והים דשבת ודסכה, הובלילא בי כסי בי כסי הובלילא נפקא מינה לעובי בית הכנסות, פי' שלא ימעה אדם לומר צד אחד ושני צדדין בהמסס כדאמר בבית הכנסות, דבית הכנסות מצד אחד כשרה ובהמסס מצד אחד מרפה, והיכי דמי בנן אצל הכפולות שבו שיש בו כמה עורות, שאפי' אצל דיבוק העורות אם ניקב החיצון לצד חלל מעבר לעבר מרפה, ואם לא שגלה לנו אבי' שנשתנו שמותן היה הפכה ההדיוט שונה משנתנו דצד אחד כשרה בהמסס והיה מכשיר ההמסס אי ניקב עור החיצון בלא עור פנימי שאצלו במקום דיבוק העורות והיה סובר שהוא העובי, דבי היכי רחנינן מחס שנמצא בעובי בית הכנסות הכי נמי הו' חנן, לפום מאי דאישתנו, מחס שנמצא בעובי המסס דמיקרי ליה עובי דהוא סוכא מכלל דאית ליה קולשי. ואית זכי פעות כזה ימעה האדם, נראה לנו שזו תוקשה לזקני, ואינה פרכא, וכי יש לך פעות גדולה משיפורא (חצוצרתית) שאם לא הודיענו היינו מבשרים חצוצרת לראש השנה, והלא זכרון עקרה היא וכמה משניות מפליגות) בין בשל סרה בין בשל איל חכרים וכפוסים ושופרות היובלים כתיב, אלא יש לנו לומר דכל אותן דברים דאישתנו שמייהו לכל מסורים וסעו בהן ההדיוטות, אלמלא שהכריזו והודיעו רבותינו שנשתנו שמייהו, והאמת דכבר אדוני הוא דכל נקב ספולש הוא ולחוץ משמע מעבר אל עבר וכמו שפי' זקני במסכת חולין, ושלוש.

סימן יא. שאלה.

(בענין קדרה בת יוסא).

יפרש לי אדוני קדרה אסורה שאינה בת יוסא שנתבשל בה היתר וקיימא לן דנותן טעם למגם מותר, אם חזר ובשל בה היתר אחר בו כיום, מי אמר ביון שהקדרה

סימן י. (א) כלומר נקובה חוסט. (ב) חולין דף מ"ח ע"ב. (ג) ט"ס דף מ"ח ע"ב. (ד) העלות נהפך סותרין למה שקודם לכן, ודל"ס חיקן דלא הוי. ולי נראה שחין כלל מקומן, אבל מקומן הוא לקמן אחר העלות, דחין הנקום מעמידו, ועל זה נותן טעם למגם חין מעמידו דהוי וכו'. (ה) נכ"י שהרי מקום למשנה לא הזכיר עוני. (ו) חולין דף כ' ע"א. (ז) עיין לעיל הערה ד'. (ח) שבת דף ל"ו ע"א. (ט) סנה דף ל"ד ע"א. (י) ט"ס נשנה וסוכה. (יא) מפליג כן חיקן דל"ס נקום פליגי נכ"י ודפוס.

אסורה נותנת עתה בתבשיל השני מעם לשבח אסור או דילמא כיון שהטעם לשבח מכה היתר בא מותר. ועוד יפרש רבנו מההיא קדרה שאינה בת יומא אי בעינן מעת לעת כרי לסנא או דילמא אפי' בישל בה איסור סמוך לחשבה אם בישל בה לאחר שקיעת החמה מיר מותר דנזירא הכתוב היא, הכל יפרש לי רבנו.

סימן יב. [תשובת ר"ת על הנ"ל].

(בענין הנ"ל).

אשר שאל אחי על קדרה שאינה בת יומא שנתבשל בה בהיתר, אם נתבשל בה לאחר אותו היתר היתר השני מה דינו. (עד"פ) שאתה שואלני [על זה] צא ושאל על ראשון אם נשתתה הקדרה אחר ידיעתך מהו. אלא כי [היבין] דפשיט לך ראשון ביום או ימים יעמד דשרי, כך הוא התבשיל השני, וכי סומא שבטלה חורה וניעודה אפי' על ידי איסור, כל שכן עיי' היתר נמור. ועל קדרה בת יומא פירשו כל רבותינו דלא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא שלינת הלילה פוגמת התבשיל הנבלע בקדרה, וגר' לפי סירושם שאם בישל בה ביום ראשון לערב איסור וחזר ובישל בה ביום שני לבקר דהוי פגם. וגר' דבריהם שאין דרך לבשל בלילה בימים קדמונים, כדאמר"י נבי ומנים שקבעו בקרית שמע, ערביה בזמן שכיבה ככהנים בעניים ובכל אדם בשמעתא קמיתא דברכות(ג). והוה שאסר להם הכתוב באותן שבשלו שחרית גוים איסור אל יבשלו בהם ישראל היתר ערבית, אבל באותן שבשלו איסור ערבית דאחמול, יבשלו שחרית היתר היום. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לרבר, דלינת לילה קרי עיבור צורה כמו תבשיל שעוברת צורתו כדאמרין תעובר צורתו ויצאו לבית השרפה(ג) והדברים קל וחומר, אם האוכל תעובר צורתו בלילה, כל שכן איסור המובלע בדופני הקדרה. וגם הלשון מוכיח דלא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא, דהיינו שבישל בה שחרית ולא קאמר(ד) לא אסרה תורה אלא קדרה מעת לעת, דקיס להו דלילה מיפגמא פורתא, משאיכא משחרית לערבית בדרך מבשלים. ואם באה להתיר מערבית ללילה הסמוך לזה, אי אפשר שהרי מספק יש לנו לחלוק, שגם אותו אסרה תורה אלא שלא הוזכר לכך אלא להוזהר כדפרישית, ואפי' שיעור לילה בשחרית יום לא נחיר(ה) כי מי יודע אם ענין הלילה גורם הפגמת הטעם, תחלתה או סופה, כדאמר גבי מים שלנו(ו) דבעינן נמי לניהת. אע"פ דאיכא החם טעמא, הואיל והטעם מכוסה מכני אדם יש לנו לאסור לעולם כל קדרה בת יומא אם לא עמדה כל הלילה בלא בישול היתר, ולא בעינן מעת לעת. ועל רא אנא סמך, והמחמיר חבא עליו ברכה ויש לחוש מפני החסרון(ז). ועל רבותי ברכת טוב ושלוש.

סימן יג. תשובה.

נשאל לרבנו יעקב על קטנה שנחקרשה ואביה במדינת הים והשיב: עמל הוא

סימן יב. (א) נכ"י על (ב) נכונות דף ב' ע"ג. (ג) פסחים ל"ד ע"א ונחמס ע"ז ע"א. (ד) כנ"ל לפי דברי רבנו שהיננו נחמס ע"ז דף ע"ו ע"א ד"ה נח יונאל ונל"ש שם כמעט מלה נמלה חמס נכ"י חסרו המלות, ולא קאמר ונמקוונס נכמנו: חנל שניסל נח אחמול. (ה) כלומר אם תחקק המלות נח יונאל, משום דגם זה אינו נח יונאל ונל"ש חיקן מעשרית צוקוס מעשרית ואין לירך לחקק, כי כונתו מעשרית על סמוך לחסיכה קודם חלילה. ועיין בסאלה לעיל. (ו) כן הוא בדפוס וכן"ל נמקוס כתיב נכ"י (ז) פסחים דף מ"ג ע"א. (ח) כלומר לילה. (ט) כלומר חסרון ידיעה.

סימן יג. הסכונה הזאת הוצאה בקיטור נחשונות מהרי"ק שורם ק"ן ועוד עיין לקמן בסוף

בעיני להשיב תשובות על דברי ריבונות (שעברנו) אך אהבת אחי הכניסני לפני
משורת דעתי. ועל קטנה שניסת ואביה במדינת הים נראה בעיני קידושין מרבנן
היו וצריכה מיאון וכן פוסק ר' יהודאיג. ומה שכתוב למעלה מספק זה בסוף
הלכות קידושין וקטנה שקדשה עצמה (או שהשיאה עצמה בחיי אביה אין קידושה
קידושין ואין נשואיה נישואין. היינו לנבי שאינה צריכה גם כדמוכחא מילתא דפסיק
רבינא דלא חייש לשמא נתרצה אביה, אבל מיאון צריכה דקדושין דרבנן איתנהו.
אבל גם מספיקא לא סבקי דבפירוש אמר רבינא לא סבר לה להא דשמואל (א)
דמספיקא בעי גם, אבל במיאון לא פליג רבינא ולא הלכות גדולות. ולי נראה כמו
דקדושי דרבנן הוו ושפיר עבדה עד שיבא אביה ויסתה. דקא סריכין עלה דעולאן)
דאמר אפי' מיאון אינה צריכה, מהא דתנן וכולן שמתה או מיאנו וסריכין בתו דמיאנה
כמאן אילימא דקדשה אביה וכו', אלא דקדשה נפשה. ועל כרחי' כי עיינית בה
שפיר, הא סריכא נמי לשמואל דחייש לשמא נתרצה האב דאי חיישי' היכי תני
צרותיהן מותרות, הוויא ספק צרת בתו דהא שמואל נמי גם מצריך ליהו). אלא ודאי
במיאון נירא קסריך והיינו כרבינא דלקמן דלא חייש לשמא נתרצה האב אבל מיאון
צריכה, דהא לא אמר רבינא סבר לה כעולא, ולשמא נתרצה מספיק ליה אבל (א) לא
ממיאון. והאי דמשני ביתומה בחיי אביה הוא שינוייא דחזיקא, והאי דמוקי כר' יוסי
כר' יהודה אשינויי לא נסמך, אלא אשטתא דתלמודא וארבי ושמואל בר סמאי דפליג
רבינא עליהו, דהיינו שמא נתרצה האב ולהצריכה גם והא ליתא (א). והאומר יש לחוש
שמא קידשה אביה במקום אחרי) אותו מועה מאוד, דאם כן אם מת אביה חשב
עולמית. ועוד הא דתניא האשה שהלך בעלה הוה ליה למיתני הבת שהלך אביה
שאין לה היתר עולמית דהאי (א) עברי אינשי דמקדשי בנותיהן, וכל בת שמת אביה
אסורה לדבריו, אלא אחזקי' באיסור לא מחזקינן ואשה זו בחזקת פנויה עומדת.
אבל אם אמר קדשתי בתי נאמן, ואם לא אמר העמידנה על חזקתה. ומאן דאמר
דלא תקנו רבנן קדושי במקום אב הבל הוא כמו שפיר, דאפי' לאמן דאמר
אפי' מיאון אינה צריכה תקנו לה קידושין (א) אלא דהוי כי הדיא דאמרינן (א)

הספר בתשובת ר"ת לרב מנחם מיוחסי סימן ק"א. (א) דפוס דברי ריב"ש שאמרה. ואחר
מנפלי הדרי היה הר"ר מנחם מיווני עיין תוס' קידושין מ"ה ע"ב ד"ה בפירוש ובתשובה
האחרונה לקמן סימן ק"א. (ב) שעברו כן הגיה רח"ס צמקום שאמרו כ"ל ודפוס שאמרה
ע"פ מהרי"ק ס"ס. (ג) יהודאיג כן הוא במהרי"ק צמקום יהודה כ"ל ודפוס וכו'. (ד) זה ר' יהודאי
גלוח בעל הלכות פסקות שכללו בהלכות גדולות. ועיין דה"ג דפים ווארשא דף פ"ד ע"א.
(ה) כ"ל ודפוס וגם במהרי"ק חיתא שקדשה חזיה חזל דה"ג שם חיתא שקדשה ענינה וכו'.
(ו) קידושין דף מ"ה ע"ב. (ז) שם דף מ"ד ע"ב. (ח) וכן הקשה צמק' שם ד"ה חלל.
(ט) כ"ל וכו' חיתא חזל לשמא נתרצה מפיק ליה ולא ממילון. והסופר חילף הדברים. כי
המלה חזל שייך קודם ללא ממילון והווי שייך לעיל קודם לשמא. (י) כלומר חיל שינוייא
ליתא. (י) זאת דעת הר"ר מנחם מיוחסי צמק' שם. (יא) דהא הגהת רח"ס צמקום דלא
נכחי ודפוס. (יב) על זה כתב רח"ס בגליון ח"ל ו"ע דלעיל משמע ומדבריו דלהק מיד ללא הוה
למדיק חכי, חלל דס"ל דלא קי"ל כעולא. ואפשר ז"ל ואפשר חפילו למיד וכו' ועיין במהרי"ק
שאין שם לשון זה וע"ס. ולי נראה שהדברים נכונים ואין לריק להגיה. וכונתו נזה לחלוק
על דברי ר' חננאל שהנולד כדכ"א יצמות דף ק"ו ע"ב ד"ה השיאוה שס"ל דכל שאינה
נריכה לנאן חיתה מתקדשת והרי היא כפנויה. חזל דעת ר"ת היא כדעת הרמב"ם בפירוש
המשניות שם, שאף שאין זה דין מילון מ"מ מקודשת היא וכמו שתיקן השג"ח שם. וי"כ
גם כאלו יש לומר דלא לעולא מקודשת הקטנה חף שאין לריכה מילון נמור. וע"כ הגל הם
דברי המאן דאמר דלא תקנו קידושין לקטנה צמקום האב. (יג) גיטין דף ס"ה ע"א.

צורר וזרקו אנו ונוסלו מתקדשת לסימון הא בציר מהי מתקדשת אכל יד) מיאון
אינה צריכה.

סימן יד.

שאל הרב ר' יוסף בר משה על פי מעשה בנמ אחד אל ר' יעקב וציל: און
חיקן וחיקר, כל תעלומות מבקר, למים ביר מוקרה), שוחן צורים ועוקר,

יד) ראש' יוסף מתקדשת והגיה חפילו נמקום חנל. ואם תראה לעיל הערה י"ב חזין כונתו
בזה וגם למה החזקתי כגד דעת חנאון דגרי כ"י ודפוס ומהדריק

סימן יד. אודות הרב ר' יוסף בר משה כתב דברים נכוחים החכם ר' חיים נתן דמצינר
ז"ל בהנהגותיו על ספר ראשית' המכתב נכתב ברכות שהוליד לאור דף כ"ב ע"ב, ועוד
עיין דבריו בהרחבת הביאור במ"ע המוקר ש"ב לד 48 והלכה, ומתוך דליותו סם נראה
בעליל שהר"ר יוסף המזכר סתם נחוספות שלנו אינו הר"י מאורלייגש אשר היה נן ילחק
אצל זה המזכר בשם הר"ר יוסף סתם הוא ר' יוסף נן משה, כי כזה פעמים הובאו בראש'
ובתוס' ר' שיל'און ובהנהגת מדרכי וגם בספר התרומה בשם ר' יוסף נן משה הדברים
בעלמם אשר הזכירו בתוס' שלנו בשם הר"ר יוסף סתם, ועיי' ש' והדברים בדורים ורק פעם
אחת הובא בתוס' ע"ז דף ס"ז ע"ב נד"ה אחד ר' יוסף ננני יוסף סתם וסנדרו לענין
בעם כעיקר, אשר שם חזוניה בלתי ספק ר' יוסף נן ילחק מאורלייגש היה בדמותו בספר
הישר לקונן סימן ניה אורח ח' ובתוס' חולין דף ל"ט ע"א ד"ה רבא אומר, וא"כ רק ע"י
טעות סופר חסד המלה מאורלייגש בתוס' שגנו בע"ז סס, אכן גם זה הוכיח החכם הג"ל
בדליות נכוחות שאין עליהן חשונה שגם הרב פורת הירוש' היה נקרא בשם יוסף ון משה
וכי גם הוא אחד עם רנני יוסף המאונה דיננדיט (בדש"ל סימן כ"י דננדיט (הגמניי"ח)
אצל פ"י) דלננדיט (בתשניות חיים אור זרוע סימן קס"י) ובכמה מקומות דון ננדיט, אשר
חי בזמן ר"ח ושמש לפני רשנים (רש"ל סס) ולצי אומר לי כי הכינוי דיננדיט או ננדיט
או דלננדיט הוא העיקר, ואולי נערה על שם יוסף מולדתו אשר לא נודע לנו, ואולי מזה
נשתרצב העשות לקרותו בשם דון ננדיט, אשר אין נראה לעין בלל, כי לא נלינו שיקראו
איש לרשתי בשם דון, ודברי הרב פורת בתוס' שנת דף ס"יה ע"ב ד"ה הקיטע הובאו
בפירוט בספר התרומה סימן ר"ס ובהנהגות מיימוני סוף פ"ט ית' שנת בשם הר"ר יוסף
נן משה המכונה דון ננדיט, א"כ הרב פורת והרב ר' יוסף נן משה היוכונה ננדיט או
דון ננדיט היינו חד, וזה הרב ר' יוסף נן משה אשר נקרא כמה פעמים גם ר' יוסף סתם
הוא אשר חזר חוס' לפני רנני שמואל כאשר העיד עליי הר"ר צא נחשונות מיימוני סוף
ספר שופטים, ואשר הזכירו ב"כ ר' לעיל בתשובתו לר"ש הזקן סימן ד' ח"ל: "ואל ישיאוך
דברי חוס' הרב ר' יוסף", ועוד זאת ראה בתשובה שהצאשי לעיל מהעמק שד"ל סימן ח'
אות ב' שכתב ר' ת: "שאל אין צידו חוספות הרב ר' יוסף שפירש בזה אחי פירוש אחר.
הרי לך שנינויו של ר"ת היו החוספות של הרב ר' יוסף כנר ירושים ונפוסקיים, אולם
החכם גרלכס בספרו Gallia judaica 343 מתחלל נעזר ספר היוחסין שכתב שהרב פורת
היה בנו של רשנים, והחכם הג"ל עשה יין בנו נן ננו ואיור ששני יוסף נן משה היו.
הראשון הוא ר' יוסף נן משה מטריויש נן בינו של ר' ת' הג"ל והשני הוא הררי יוסף מתאס
נן ננו של רנני שמואל, אשר מלא נן מחר כבי מווינין נפירוש יסן על התורה, ולדעתו
הוא הררי יוסף מתאס, והוא הרב פורת והיא היוכונה דון ננדיט אצל החוס' הנשולב הזה
במהרה ינחק, חדא כי לא נאמין להחכם הג"ל שרננו שמואל המזכר כ"י, אשר היה זקנו
של הררי יוסף מתאס, הוא רשנים עד שיוכיח לנו בדליות נדירות שכן הוא כי כמה רנני
שמואל היו וגם אצו של ר' יוסף טוב עולם נקרא בשם רנני שמואל, ועוד זאת נר"ך נמי
להוכיח שהיה לרשנים נן ששני משה אצו של ר' יוסף, אכן יתנבד זה לא נדקו דבריו, כי
מה שהביא ר"ת לעיל סימן ח' אות ג' מתוס' הררי יוסף שפירש בזה אחי רנני שמואל
הוא מונח בתוס' שנת דף ל"ט ע"ב ד"ה או דילמא בשם הרב פורת, א"כ תראה שהרי
יוסף נן משה הנזה מטריויש הוא הוא הנקרא הרב פורת, ועיין לקונן סימן ל"ו בהערה
לראשונה. ח) ציר מוקר כליל לרעתי נמקום ציד מוקר נכ"י ודפוס ורומז על ידמיה ו' ז'

מאוריג) המאיר לדורו, יושב בצלו אשרו, והשוחה מי בורו, והרודה דבשג) יערו, והושבג) באהל עמו יבורך, משוח ורך, ראש עם הרב ר' יעקב, יפרחו צאצאיו להניין לגמול פרי מאושר, פקוד יפקור משרתו בספר נלילי ידיו המכשרות צבא רב, ומעלהה) הכושרות לשבענו, כי צמאה נפשי לרחיצת מי רנליו, ושחם כוז ישמעניו) מחדשים לבקרים, כי ננריו) ישנים לו צפנת, יצאהה) נפשי בדברו, כי נוכחי כמה ששתי, ירדות רחקתי, נכספתי אל מקום מנוחתי, וארצה נלותי.

(בענין גם אדם דר חצי שנה בעיר זאת והלך לעיר אחרת).

אנא. חכמנו בזאת על אדם שיצא מהעיר שהיה דר בה כחצי שנה והלך לרור בעיר אחרת וביום לכתו נירש אשתו מהו מקום עירו לכתוב מאחר שבין לילה היה ואינו לא מיושבי העיר ולא מבני העיר, וכל לבי) על אותו נט שכתב ר' אבינודור לאשתו שביום שכתב הנט נשחקע בבית אביו ודעתו ולבו לצאת אל מקום מושבו אלציראיה)

סימן טו. תשובת ר"ת על הנ"ל.

אני ישן ולבי ער, לתאות דודי כאש יבער, בדברי בו הלאה) יסער, ונוע כעץ יער, ואנכי מאיש בער, לעומת יושבי שער, חרזי אם מעט מוער, יהיו בעיניו לאין משערג).

יען כי נפלאה) מורי הרב ר' יוסף, למען ממחרים שלוחים, ומירי בואם לפני סרדי רב ומלאכת אחרים עלי ועבורת הסלך, ועתה ארוני הנראה בעיני

כהקיר ציר מימיה. וכונתו סרית חופר נצר ונקור למים להסקות את המלאים לתורתו. ג) מאוריג) חיקן ראויים במקום מאירי דפוס וכי מאירי. ג) נכ"י והדועה דשא ודפוס ודועה דשא, חזי אין לו סחר וכי יש דשא ניער וגם לא מלינו דועה דשא אלא דועה דוח. ולכן הנהיגו והרודה דשא יערו. ד) והיושג) נהל כליל לנעזי במקום וצינוס אהל ס) חולי רוח על המאמרים צילקוט חגלים ס"ח שדושים נכסרות כמו נכסרות ו) ישוניעני כן הוא דפוס וכליל במקום שבעני נכ"י וכונתו שפסו חפזה לשמוע יענוו שחם נסורות טונות וגם כוסרות דבריו הטורים נחשבות. ז) כלומר נגר עיני הישנים שפנתי לו בקרבי. ח) נכ"י ילחתי. ט) מקום מנוחתי כן הוא נכ"י למען יחליט המרוז עם וחרזה נלותי. ולפי הנראה הונך לו הוכחה השולל לשים לדרך פעמיו ולגלות מנקותו וחולי לרדק להיות מנוחתו כלומר מקום מנוחת ר"ת שהשולל מושג המחקר מר ח כמו גלות, אבל אז לא יחליט המרוז, ודפוס יחתי נקומי מנוחתי. י) וכל לבי על אותו נט כן הוא נכ"י ולפי זה הכונה על השולל. טלבו על אותו נט, שדוהי היו מאורעות שלו נודעות לרית. אבל דפוס יחתי לכו, ועל זה הניה ראויים צליון טל"ל: לכו על מקום שנדעתו לקצוע שס, וזה חידע נלוותו נט שכתב וכו'. יא) אללירא זה Auxerre. כן כתב החכם שיר בספרו על הגליון. והוא נכון עיין Gallia judaica 60.

סימן טו. התשובה הזאת הוצאה בשלגי הנצורים על מרדכי גיטין פרק המגרש, וכתוב בתחלתה: "תשובת ר"ת להר"ר יוסף מאורלייניץ". וזה עשוי, כי הר"ר יוסף הלז אינו מאורלייניץ עיין בהנהגות ר' חיים נתן דעתצ"ע על ראצ"ה עיין לעיל בשאלה הערה ראשונה. ובמקום המרוזים הנאים כלן יחתי נשהיג שס רק בזה הלשון: אחי ישן ולבי נוער, ללחנה דודי כלש נוער . . . לרור הכסף, הר"ר יוסף ע"כ. והתשובה הזאת הוצאה גם כן בתשובות מהר"ם ביצ דפוס פראג סימן רי"ג בלא המרחים בתחלתה. אבל בראש נכתב רק תשובת ר"ת להר"ר יוסף צ"ר נשהי. ח) צנוקס הלז חיקן ראויים הלז ללא לורך, כי בלאו הכי נמשך אל ל"ג לנעלה. צ) לאין משער כן הוא נכ"י. ולפי הנראה כונתו שמרוזים הנעפשים יהיו נעניו כמו לאין משער אותם נקטנוחם. אבל חיק נפשי נוחה בזה, ודפוס: לעין מישור. וגם זה לא חרע " להלש וחולי ליל מלעד במקום משער. ג) הלשון

אשיב לך. כי הכותבך) נט צריך להזהר מכמה דברים שאין עולין במחשבה אם אין תלמוד ערוך בסויה). ומי שכותב מקום האיש והאשהו) יש לו לרקדק ולכתובו) דיתבא על נהר פלוני כדאמרינן דעל רכין נהראת) וכו', ובאתי לרור במקום פלוני, והוא מקום שעומד בשיקוע, ואם אינו יודעט) מקום שיקועו יכתב מקום שעמד בו בשיקוע, ואם אין לו מקום שיקוע יכתוב אותו שעומד בו בתוכו). באותה שעה, ואז הוא יוצא מכל ספק העיר, ואם בא לחסר מקום עיר מולדתו אין בכך כלום יא) [ואם בא לחסר מקום] יב) שעומד בו באותה שעה, טועה הוא והנש פסול דאין שינוי גדול מזה. והיכא דהוחזקו ב' יוסף בן שמעון איכא חששא טובא כדאמרי' בהאשה שלום בינו לבינה ושלום בעולם נבי הבא מחנראיני) ואם אין שם עירו נזכר, ממה נדע אם הוחזקו אם לא, ועוד דאמר בהמביאיני) ההוא דעל לבי כנישתא וכו' ובמסקנא אמרי דלא הוי גיטא דלא כתב שם עירו ושם עירה ושמה, וליכא למימר ריהטא דתלמודא [אלא] האי טעמא כדפ', ומקום כתיבתו) הגט [נמין] צריך לכתוב שהוא מקום שהסופר כתבו שם כדאמרי' היה במזרח וכתב במערב וכו' ומקי לה בסופר בפ' הוורקטו). וזה בחור שחיה עומד באלצירא ויצא לו לחלוטין והלך לו ליואני להשתקע, וכיום לבתו כתב הגט, כמדרשה לי כך היה לו לכתוב אני פלוני בן פלוני שנולדתי במקום פלוני [דיתבא על נהר פלוני ובאתי לרור באלצירא והנני היום ביואנין] דיתבא על נהר פלוני פטרית ותרוכית וכו' ותו לא הוי ספקא, דטעמא מאי התקין רבן גמליאל שלא ישנה שמו ושמה כדאמרינן בהשולח פ"ד במשנההו). היינו שיש לו שני שמות אחד בגליל ואחד ביהודה וכותב האחד, והתקין רבן גמליאל שיהא כתב שניהם, שלא יאמרו בגליל לא גירש את אשתו בשגרשה בשמו שביהודה וכניה ממזרים, ובשגרשה בשניהם ליכא ספקא ונס אם היה יודע שהיו שם שני יוסף בן שמעון בעיר אחת, יאם כתב בנס זה הבחור יואני לבדו יט) ולא אלציראכ) הרואה זמן ושם העיר יואני אומדנא) לא גירש זה אשתו שהרי באלצירא היה עומד באותו זמן, וזה שביואני אחד הוא והיה ליה שינה עירו דפסול ואע"פ דהיה כונתו להשתקע ביואני לאו בתר דעתיה אולין אלא בתר קלא דידעי אינשי מקום שיקועו, דכי הכי דאי הויכ) דעתו כהזור דחשבינן ליה שינה

ומזמנא ותוכן הדברים כד"ה התחלל ענינו על סליח את חטיבתו נהסחא ואמר כי זה נהיה ענור שהשלמים ומהרים לשון ואל לא היה בו פגמי נהסחא ופני רוב עיריותו ועניותו המנך ונלחכת לחמים עליו ד) צוהרים הניח צווקס הנותח ה) צפיו כלל וכן הוא צוהרים צווקס צפירוס צכ"י ודפוס, ו) צוהרם הוכיך כלן ויאל לשנות ז) צוהרם היסוף כחן: אינו פלוני צ"ר פלוני שנידתי צווקס פלוני דיתבא וכו' ח) צ"ו דף י"ח ע"ה, ט) ולינו יודע ויקוס בן הוא צוהרם וכו"ל, חלל צכ"י ידפוס וחינו ויקוס י) ותוכן הדברים כי יתחילה יש לקדק לכתוב ויקוס ויולדו ויקוס דיתבא נחה בשיקוע, ואם אין יודע אם ישתקע צווקס טעויה נחה, יכתוב ויקוס שעמד בו עד עתה בשיקוע, ואם לא היה בו גם יתקדם נכן ויקוס שיקוע, אז יכתוב רק שם הויקוס שצויה צו צלחה נחה, וצוהרם יס כלן כונה טעויה סופר יא) ואם צא לחסר ויקוס עיר ויולדו אין צדק כלום, בן הוא צכ"י ידפוס ומסר צוהרם, יב) ואם צא למסר ויקוס בן הגיה ר"א יבן הלא צוהרם ומסר צכ"י ודפוס, יג) יצויה דף קצ"ז ע"ה ד) גיטין דף כ ע"ה, כז) כתיבת בן הוא צוהרם וכן הגיה ר"א יבן הלא צוהרם ומסר צכ"י ידפוס, כח) חסרות צכ"י ודפוס והן צוהרם ועל פיו היסופן יס ר"א יבן, וגיטין צוהרם יס פ' השליח שהציג שם דעת ר"ת בן יח) גיטין דף כ ד ע"ה יט) צוהרם וחינו נגד צווקס וחינו לבדו וככ"י ודפוס, כ) צכ"י יס כלן עוד הוספת דברים: נ"ל ולא נל שם יואני הדברים האלה נלתי ספק ומזמנא חזרו טעויה סופר צלו ונגליון הספר לתוך הפנים והם גם נדפוס ור"א יבן נחמס, כל) חזויר צוהרם צווקס חמר צכ"י ודפוס כג) צכ"י הכל

שם עירוב) הכי נמי השתא, דמה איכפת להו לסתרי ברעיה לאו בתוך לביה יתבי, וכי אחי סהרי ומסהרי דבאלצירא היה שוקע באותו זמן (הנוכר בעל ברך אסהרי שמעינן ליה למימר דהיה ליה שינה שם עירו דראמדינקם) שלום ביני לבינה גבי חנן מחנא, אחי סהרי אסהירו דהאי יוסא נבן הוה בנהרדעא, והתם מוכחא דלאו הוה ההוא שכתב הגם בסוראכו) אלא דרחינן התם משום ספר מילי, והי לך כי העדים מעידין דבר לכרם) עיי' זמן הכתוב בגמ' להתירו או להוציא עליו לעו ברין שינה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה, ואית הא אודיענהו לסהרי שהיה משחק ביואני, אין בכך כלום, ואי הני ידעי אחריני לא ידעי. והכי נמי אמר גבי שם יהודה ושם נליל שבשביל שם דנליל לא די לו בשם יהודה, אפי' רבני יהודה ידעי, הוואיל ובני נליל לא ידעי יוציא לעו, כל שכן דהויכ שינה שם עירו דמסול בי הבא, שיראו בני אלצירא זה הגם לתוך י' שנים ויאמרו פלוגי לא נירש אשתו כי באותו זמן היה שוקע עמנו באלצירא וזהו אדם אחר ששמו כשמו שנירש אשתו ביואני ובניה מסורין כדאמר גבי נליל ויהודה. ואין לומר ולהתיר כגני שאלצירא ויואני קרובים ומועטים הם וידעו בבירור הדבר, דלא פלוג רבנן בין קרובים לרחוקים אלף פרסאות בין מועטים לששים רבוא, אלא שינה שם עירו לעולם פסול. ולא יעלה על לב איש דקבעי ייב חדש למהוי כבני העיר, דאין זה תולה אלא ביציאת קול שידעו יושבי העיר שזה שוקע ביניהם שיכולין להעיד עליו, והרי דבהכי ידעי מתוך שנותן בתמחוי חשבינן ליה כאורח, וכי בעינן ייב חודש לפסי העיר כדמוכח בבבא בתרא בפ"קכח).

סימן מז.

(על ענין אחד בפירושי).

מי ינור לנו מוקדי עולסא), כי בושני' ונכלם, על מקום רבנו שלמה ועיר קברות אבותי אשר הקלו בה ראשם), לבייש חתניו ובני בנותיו כי גם אני בושתי בדבר. ועתה רבותי הוציא עשוק מיד עושק ובקשו מני החבר ר' מורדוס תחלה, ואם לא ישמע תכופוהו לעשות שלא יהא מוקדם וקניין אשתו לכתוב תחלה קודם לקנינו וימסרנו) ביד החבר ר' חזקיה כאשר מסרו לו אחר שקראום) דקייאמא לן כר' אליעזר אפי' בשאר שמות דערי מסירה כתיב והעדים שמסרו לו עליהם לתתם מן הדין. אך לזה לא הוזקתי רק לאשר עשק עמיתו באותו כתב שהיה ביד ר' חזקיה ובפני אותן עדים או אחרים שמסר בפניהם בתחלה, ואותן דברים שאמר בפני עדי מסירה הראשונים יאמרו בפני האחרים ואחר כך יקוב הדין את ההר. כדבבא) בהשולח גמ' דאמר רבא הקדש חמין וכו'. עד והני מדאורייתא כמו שכתבתי למעלה.

ג) נכ"י נוסף ושם עירה הס. כד) כן הוא נכ"י, חזל דרפוס יש כלן הוספת דברים: וגם מוכיח שניואני היה עומד נאולו זמן המכר. כה) נפרק השאלה שלום. כו) כלל נמקום חלליתא נכ"י ורפוס, וכן הוא נמסר. כז) נמקום דנר לנד חיתא נמסר לנדר הדנר. וזה יותר נכון כמ' דף ח' ע"א.

סימן נז. נראה שגם התשובה הזאת היא להכ"ר יוסף ניר משה חנ"ל, כי מקום מושבו היה צננויים מקום מושבו של ר"ש. אכן גוף השאלה ותוכן הדבר ומה היה הציפוי והעושה אשר ידור זו פה, לא נודע לנו. (א) ישע' ל"ג י"ד. (ב) דרפוס צננו. (ג) דרפוס קילקלו זה (ד) וימסרנו כלל נמקום וימסרנו נכ"י. (ה) סקלחו כן הוא נכ"י ונדרפוס שהקלה ורחיים סיקן. שהקלה" וסופק. יולאס". (ו) זה ענין בפני עצמו שסעי' ר"ת לשאלת נפוגיה דהקדש חמין ושימור וכו'. והתשובה היחס ממנו כמו שכתבנו למעלה

סימן יז.

(בענין ערער דבעל).

מן השמים יפתחו לך סעינות חכמה, כאשר סיעות) בנא לישהר... ועל שאלותי
אלה נתתי לבי על ההיא משנה דהמביא נפ בארץ ישראל שאין צריך לומר
בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררין יתקיים בהותמו. ומסקינן בנמרא סיע
דבעל (ז) וקשיא לך ואם אמר בעל לסקרון) סאי מהני עדי קיום, דהא אמר רב
הונא ס' התקבל (ד) דבעל נאמן ולא שלישי.

תשובתך בצידו דשלונתא דרב הונא היכן דשלשתן בעיר אחר דשם שלישי מוכיח),
ובשמעתא קמיתא) הוא בהריא, מדקאמר התם רב הונא אמר בעל נאמן
דאם איתא דלנידושין לדירה הוה יהיב לה, אכן) בסרי קמא בשליח דמיתא נישא
והכא מודה רב הונא דשלישי נאמן, ואי אחי בעל ומערער לא משניחין ביה אם
אמר בפני נכתב אפילו מעשה דכפר סאסית) דקאמר שלא תיזקק לעדים, כל שכן
קיום חותמין דמועיל ולא משניחין בבעל.

סימן יח. מכתב רבנו שמואל.

(בענין בעל מהו שיעשה שליח לחרפת אשתו).

שלח רבנו שמואל להרב ר' אברהם: אמר לאחיה) כי בסקן) דגדריס) רבינא
הוה ליה נדרא דרבייתו אתא לקמיה דרב אשי וכו' אי אפשר להעמידה בנדר
מכמה תשובות שבידי. שמשנה שלימה בניסין ס' השולח נמד), שהכל מורים שצריכה
ללכת לבית דין ולהתבנות להתיר נדרה ושליח לא יועיל לה... וכמה תשובות עוד והכל
פירשתי. ומחקתי נדרא בכל השמועה וכתבתי גדייא, שגידוה) בחלום מיירי,
כדמכתא רישא וסימא דשמעתא, וקרב לעמוד וחציו) כתבתי ראיות שבגידוי מיירי
וזו אחת מכמה וקלה שבקלות... וכך כתוב) בספרים רבינא הוה לי גידויא)ת
לדבייתו אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה בעל מהו שיעשה שליח לחרפת איתתיה,
כלומר אם תוכל להתיר נדרה שאינו של עיני שלא) בסנה על ידי שאומר אני
שליחך לחרפתה) שלך איל אי מבנין אין אי לא מבנין לא, שים חלת שים לא

נספר הישר על גיטין דף מ"ב נדפוס דף י"ג ע"ב שמיים עם והני מדלורייתא והכוח
לח נלם לכפלם לכך רוח על שם כלי.

סימן יז. א) כלומר כמו סעייו מן השמים לנא לישהר. ורוא"ס הגיה מסייעין את הכא
נמקום סיינו ננא. ב) נדפוס: מ"ט דייק ננא, ובכח יד: מאי טעמא דין ננא.
ומקור של שתי טעיות כלל נחלוך עי' עם ט'. והכחן כמו שהגהתי נפנים. ועיין גיטין דף
ס' ע"א. ג) נכ"י ונדפוס: לננא הפקדון. ד) גיטין דף ס"ז ע"א ועיין שם נחום' ד"ה
ננא נאמן ונר"ן שם. ה) כלומר מדלל קרי ליה שליח. ו) כלומר נחלת השמועה שם.
ז) אכן כלל נמקום והכי. ח) שם דף ו' ע"ב ושם איתא כפר סאסית.

סימן יח. א) לאחי כן הגיה רוא"ס נמקום לאחי נדפוס וגם נכ"י וכלל. ב) נדפוס
כנפיק. ג) נדרים דף מ' ע"ב. ד) גיטין דף מ"ה ע"ב ועיינו בנמל דף מ"ו ע"א.
ה) נכ"י שנידוהו ונדפוס שנידוי ורוא"ס תניה טגנידוי. ו) כן הוא נכ"י וסוף הכחן ונדפוס
איתא ואני. וכוננו על ראיות נדח שמהיקות עמוד וחלי ז) כלומר נספרים אחרים. וחלי
לכך לנקד פת"ב וטונתו לר"ך לכתוב. ח) נידויא כן הגיה רוא"ס נמקום נדרה נדפוס וכ"י וכלל.
ט) טלל כלל נמקום אלא נכ"י ודפוס. י) אחי טלוק למרעה כלל נמקום אחי לך מרעה.

שרי למשרי נדוי באתרא דרביה מצוי וכו'. וה"ס רבינאי) הוה ליה נדויא לדכיתוהו, שנדו אוהו בחלום והיתה צריכה לעמוד בפרשת דרכים כדאמרין לעיל עד דמיקלעי בי עשרה, וזה הרב נגאי לאשה להביא י' אל ביתה, ולהתיר לה לא היה רצה כדלקמן, ובמקום שיש גרול הימנו אין מתירין היכא דאין המגדה לפניו כי הכא שנדוהו בחלום, דאפי' אם יודעת מי נידה אותה, הא אהרריה רב אשי לרבינא נסא לעיל ואמר ליה לשמותיה שווייה שליח משמים למישראל ליה לא שווייה ליה שליח. וצריך שיהא הגרול שבעיר מתיר לו הנדוי הנאיל ואין יודע מי נידהו, וכדאמרין לקמן ש"ס לא שרי למישראל באתרא דאיכא רב מיניה, וכדאמרין בסוגיא קטני) אמר ר' אלעזר אמר רב נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ואמרין ריש לקיש הוה מנפר סרסא אתא הא נכרא וקאכיל תאנינ, ומסקנא אמרו ליה שנדוהו שלך אינו נדוי, מאי תקנתיה ויל לנביה דלישרי לך, לא ידענא ליה, ויל לבני נשיא דלישרי לך, דתניא נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויתיר לו... אלמא במקום שאינו יודע מי נידהו או שהלך לו המגדה לעיר אחרת, צריך שיחיר גרול שבעיר אם אין כאן נשיא, והלכך רבינא לא רצה להתיר לאשתו כננוסא בי עשרה לביתו, ולהביא אשתו בפני רב אשי לא רצה ושאל אם אפשר לעשות ע"י שליח. והכי קמבעי' ליה לרבינא מאחר שנדוי של חלום אינו דומה לשאר נדויין. ראית בהו נדוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו, מי לימא דבעל הוי שליח במקומה להפרי' החכם בפני הבעל, דרמי נדוי של חלום לנדרו שלא בפניו שמתירין שלא בפניו או דלמא לנדרו בפניו מרמינן ליה וצריך להתיר בפניה ולא יועיל לה שליתות. ומשום דמחמרינן בה לעיל בשאר נדויין קאיד) מבעיא ליה הכי. אמר ליה אי מכנסין או מהני ההיתר שלא בפניה ובכך מתכפר לה נדוי חלוסה, אבל לא תחזור אחרתם לכנסן דמיא לכפרה דבעל כרחיה. וכי האי נוונא אמר לעיל דליתכ אפרשת דרכים ויגרום שישיבו לו שלום ע"י הערסה, שישאל תחלה בשלוסם וכי האי נוונא קים להו דמסתייע מילתא להנצל מאותו נדוי שכיר שמים... ש"ס חלת ש"ס לא שרי נדויא כזה של חלום והרומה לו שנדרו חברו והלך לו, אם אין יודע מי נידהו, באתרא דרבה מיניה, במקום שיש גרול הימנו, כי הכא שלא רצה רבינא להביא עשרה) לביתו ולהתיר לה בפני רב אשי שנדרול הימנו וכדאמרין לעיל ילך אצל נשיא ויפיר לו, וש"ס כי מכנפי שפיר דמי להיות הבעל שליח ולהפיר לה שלא בפניה דלנדרו שלא בפניו מרמינן ליה, הרי שניים: אין מתירין בפני שיש גרול ממנו, והשנייה שהבעל השליח ויתירו לה שלא בפניה. והשלישית אבל לכנופי לא) אפילו) להתיר בפניה, דלא מסתייע מילתא להנצל מעונש נדוי חלום אלא ע"י שמתא מכנסין ממילא כדמוכח לעיל. ושמתא אפי' באתרא דרבה מיניה וכו'... כלומר והני מילי דאמרין דאין מתירין אלא ע"י גרול העיד או נשיא כדחניא בסוגיא קטן לענין נדוי ואין המגדה בפניו, אבל שמתא שאינה חסורה כל כך, שאינו אלא קללה בעלמא, אפי' במקום שיש גרול הימנו יכול חכם להתיר לו אי יחיד מומחה שרי שמתא. גם לשון כנוסא משמע דכניעה י' מיירי ולענין נדוי. כדפרישית, דאי לענין נדר בני סני, ומאי לשון כינוף בני ותו לא מיריית).

יח) כנ"ל נזקקו רב צבי ודפוס. יצ) סך מיימלא דרז ליחא נזועד קטן חלל נזקקים דק ז' ע"ב. וסס אימא רב חילא חזר רב. יז) מעד קטן דק י"ז ע"א. יח) כן סוף דפוס חלל צבי דקא. טו) נעמה כנ"ל ומסר צבי ודפוס. טז) כנ"ל נזקקים לחו כלי, חלל דפוס; חלל לא יכניפו. יז) צבי ודפוס ואין למועד ודל"ס מוסק לחו. יח) ועיין בסופו פנים נדרים דף ט' ע"ב ויחיד סתנלו סס דגרי ענינים.

סימן ט.

השיב רבינו יעקב אחיו הור והדר לבשת, עמרת תפארת חבשתא, על פי' תתום
 כבשתא, צללת במים אדירים, העלית נוסף ספירי'ד. אך בואת צריכין אנו
 סרדו' לסיר רבנו, דהא אמרת הוה ליה נידויא למישרי הוה ליה למימר הוה עלה
 שמתא, של' גצינו לשון שמתא בלשון עברי ולא לשון נידוי בלשון ארמית כבולא
 שמתא, דלא לישתמיט ולימא נידויי סנדינן ליה אלא שמתא משמתא ליה, ולא
 שמתיהו אלא נדויהו) כדמוכח שמעתתא דלעיל דקתני מנודה אני לך ר' עקיבא
 היה חונך בזה להחמיר ומס' בנמראו (נדינא) מנינך] כולי עלמא לא פליגי דשרי
 כי פליגי במנודה אני לך שהוא לשון עברי דמשמע הרהקה בדינא) דארמית
 ומשמע שמתא בלישנא דרבנן כנידוי דעברי, ואכן נמצינו למדין נידויי הוי שמתא,
 ואם כן לפי רבנו בשמעתא דרבינא דקאמר שמתא אפי' באתרא דרביה, לא ידענא
 מאי ארון בה דהרא היא, ואם ירצה לחלק בין שם נידוי דעלמא ובין שם נידוי
 דחלום, אין שלום. וקשיא לרבנוט) מאי ענין חרטה אצל נידוי? וכל טעמי ההלכה
 לא נתישבו לפי נידוי חלום עד שיכירם רבנו. וההיא פירכא דנסיין לא מסקי מינה
 אפי' כדמסקי תעלא מבי ברכא) וההיא דר' אלעזר לנבי מוציא אשתו משום נדר
 וקסבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו כבד? היינו בזויה שהיא זקוקה לכיד ממללין
 מילין עילות, ונלמדנו מההיא) דאלמנה ניוונת בין מן הארוסין בין מן הנשואין
 מוכרת שלא בבד, וקבעי בנמרא בשלמא מן הנשואין משום מזוני אלא מן הארוסין
 מאי טעמא, וקספריש לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו ובעל כרחנו דבר זה
 אפשר עיי' שלוחו, כמו כן נבי נדרים, אלא בעל כרחנו ואפילו בדבר שאפשר עיי'
 שלוחו אין אדם רוצה שתתבזה אשתו כבד. ואל יעמיק רבנו לחלוק בין הפרקים
 הללו ולשינוי דחיק, כי מוחקני בו שהוא בקי בלשון חכמים, ומתוך הלשון יעמיד
 הצרכא על מכונה, ואשר כתבת בנידויי כ"י אבל בנדרים כ"י ולא שייך לשון כתרף
 כ"י הא ליחא דאמר בסנהדרין) הודאה בפני נ' כ"י) ואמר האי אוריתא זמנין
 כתבינן זמנין לא כתבינן כנופי ויתבי לא כתבינן כנפיתו אינהו כתבינן) ופי'
 דשמעתתא דרבינא הכי איתא שימ תלת שימ לא שרי למישרא נדרא באתרא דרביה,
 דאי שרי, רבינא הוה מייתי בי נ' אצל אשתו, אבל רבו לא היה מוליד אצלה, ולא
 כמה שפירשו רבותינו דרבינא הוה שרי לה אי לא משום אתרא דרביה הוה דהתגו
 סיב דננעיסט) כל הננעים אדם רואה חוץ משל עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי
 אשתו שבינה לבין אחרים, וסיל לרבינא דהלכה כר"י, ושם בי מכנפי שפיר דמי
 דאע"י דלא מרומן למישרי, למהו שלוח מהימן שלא יוסף בחדמא, ושם לכנופי

סימן יט. א) כמו פלדך חנוט תליך יחזקאל כ"ד י"ז. ב) כן הוא בכ"י ודפוס וחולי י"ז.
 פני. ג) טעמו דכח. ד) ספירי' כן הוא בכ"י, אצל דפוס שפירי'. והסכם
 שיר הגיה נמקומו שפיר יאה. ה) כלומר נידוי ושמתא חדל הוא. ו) נדרים דף ז' ע"א
 ז) כן הוא בכ"י וגם דפוס. ח) אמנם זה נגד הסכם דילן דנדינא מנין כ"ע לא פליגי דאסור
 אצל נמשחנא מנין שרי לכ"ע וחולי י"ז משיחנא נמקוס נדינא. ט) כן הוא בכ"י ודפוס
 כריכו נמקדין טעם. וחולי י"ז, גלישנא, כי נאמח כן הוא הנלה נד נאמית חניה נודה
 רק הכחקה. ט) לרננו כן הגיה רחיים נמקוס לרי אלה דפוס וגם בכ"י. י) יומא ע"ג
 פ"ג. יא) כחזונו דף ל"ז ע"א וכו'. יב) סנהדרין דף כ"ט ע"ב. יג) נמחא בפני ג' אין
 ט הודאה בפני ג' וכו' כן הוא בכ"י ודפוס. אמנם נמחא בפני ג' לית מלך דכר טמיה טס
 ולכן לדין למחוק התשובה נמחא בפני ג' אין זה, כי רק עיי' סגרות לשנא דנכא נחל דף
 ל"ט ע"ב נאז נטעוה סנה. וגם מן התנה האחרונה וכו' לדין למחוק היינו וכו' כ"י לומ'
 כותבין. יד) אלה דנא נמחא שייך לישנא דכנופי. טו) פ"ב מ"א.

לא, דאנן סהרי שלא היתה מתחרטת אי הוה לה לכנופי, מפני שהוא נושא לחזור
אחר בני ארץ, ובולא מילתא דרבינא משום שמתא דסיפא נקמה. וקרנני פטיסה (טו).
יתקן השיטה, ויאר בעלטה, ולו תהיה פלטה, והיה קודש.

סימן ב.

תשובה. (בענין טוטה שיש לה עדים במדינת הים).

אשר שאלת סיא דטוטה דאמר לן רב ששתא) ואנהרינהו לענין וכו' אי אמרת
מים בודקין אותה תנלי מילתא למפרע דסהרי שקרי נינהו, וקשיא לך דלמא
לעולם אימא לך מים בודקין אותה והא איתמר (ב) בא עליה בעל לאחר קנוי וסתירה
ראין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין (ג) ותו הא מסיקנא בפ' בתרא לא אפקודר)
עון דבנותיכם וכלותיכם ואפילו דפנויה — תשובתך בצדו רהא שנוייה דמשני ורחי
רב יוסף אימר זכות תלי לה עריפאה) ועור שדחויך אינו ריחוי דאפון) בשופטני
עסקינן שאינן מנוקין ומשקין והלא מאיימין) ולא מבעיא לרבנן (ד) דמוסרין שני
חית סיר לאחר ערי כחירה, דמה לי בדרך ומה לי בהאי שעתא, אלא אפי' לרי
יהודה דאמר בעלה נאמן לפי שהן מאיימין) איתו שאם בא עליה לא ישקנה, אבל
זכות שתולה לא ידוע לא לו ולא לה, ולדברך אתה מוציא לעז על הפהורות
ששתו שיאמרו מציאות הן אלא שבא עליה כרפריך בהאי שעתתא נבי שיש לה
עדים, וליכא לשנויי מוכחות לא תלי בעילת בעל בכללא ומציא) למברוק, רהא קרא
קדריש כדפרוך החם בשילהי שמעתתא לרי שמעון מרכב קראי) וההוא קרא רב
ששת לדרשא אחרינא כרלעלינ), הלכך ואנהרינהו לענין ראי לאו הכי ויהודה ועוד
לקראינ), אלא ווראי קים לן אם בא עליה בעל לא היה משקה, דלאפרושי מאסורי
קמבין, והשחא הוי באיסורא כל ימיו במחיקת השם שנכתב בקדושה, וההוא דשילהי
מסכתאיד), הרא דלאו שינוייה היא כדפרישית ועוד שאין גירסת ספרים כדברך דהם
גרסינן משרבו המנאסים בגלוי לא מנורת הכתוב אלא מחקת ד' יוחנן בן זבאי שהמסיק
שלא לקנאת, והים וכי תיסא עין דיריה בגלוי אבל רבניה ובנתיה לא וכו' ואפי' עון
דפנויה והכל בגלוי והכי מפרש ר' אלעזר בזמן שאתם מקפידין וכו' דהיינו בגלוי.
ודברי קבלה ואסמכתא היא בעל כרחך, דאילו משום פנויה אין האיש מנוקה מעון (טו)
הא מדאורייתא שרי, וחמה על עצמך לפרש כדברך, ואולי לחדודינהו לרבנן קבעית.

טו) נראה שכונתו: ואם קרנני מה שאקרינ ואניא לפניך הוא כמעשה פטיט שאין נו ממש,
לא יתקן הדברים ויאר נחופל, והיה נעניי ר"ת קודש מה שיחלף לו אחיו רבנו שמואל.

סימן כ. לא חזר סם העוהל, ולדעתו לא היה אחיו רבנו שמואל אף שנשמד זכ"י
ודפוס לחשונה הקודמת. כי חופן דינורו של ר"ת לקח אינו כחופן דינורו לגייל
כדבר לפני אחיו הגדול זמנו. (א) סוטה דף ו' ע"א ועם איתא אמר רב עמרם סא מילתא
אמר לן רב ששת וכו'. (ב) סם צמחיתין. (ג) אין המים נודקין כן הגיה רח"ס וחסר
זכ"י ודפוס. (ד) לא אפקוד כלל נמקום לא שנה נכ"י ונדפוס ל"ס ורח"ס מחק נדפוס
ועיין סוטה דף מ"ז ע"ב. (ה) כן הגיה רח"ס, אמנם נכ"י איתא מריין ונדפוס מריין
(ו) כן הגיה רח"ס נמקום ואין נכ"י וגם נדפוס. (ז) מכלן נראה שלפי דעת רבנו חם
מליימין בס על הנעל, אף שלא נמלא כן נשים ועיין נדמנ"ס ה' סוטה ס"ג ה' י"ח שגם
סם נראה כדעת רבנו. (ח) כן הגיה רח"ס נמקום רבינא נכ"י ונדפוס. (ט) סהן מליימין
כן הוא נכ"י, ונעקומם נדפוס ש"י מליימין ורח"ס מחק. (י) כן הגיה רח"ס נמקום
בעלת בכלל נפל ולא מלי נכ"י ונדפוס. כלומר דליכא לשנויי דל"ל שמעון גם נעילת
נפל לא חולה כמו שאין עדי סומחה חולין. (יא) סוטה דף ו' ע"ב. (יב) עיין רס"י ו' ע"א
ד"ה ואנהרינהו (יג) קדושין דף ו' ע"א. וכונתו דלי דרשא דועד אין נה מוכחת לרב ששת, לא
היה לריך עוד לראיה וכמס"כ רס"י סם. (יד) סוטה דף מ"ז מנחה וגמלא. (טו) כלומר נחמיה.

ב. והיה דקשיא לך על פי' רבנו שלמה) דר עקיבא עיקר הא ליתא (ועיקר)
ואני פי' זה ימים רבים והא לך פירושי בתפלת השחר מאותו היום הוא
נתיבה): והוא שינוייה דמסכת ירימ) שלמצרים נתן הקביה קצבה שנאמר סקן
ארכעים שנהד), והוא שינוייה לפי שמה ר' עקיבא להשיב על שמיפתוס) דאפי'
היה שמיפת חורה, ובהלכות גדולות) מייתי לה להוציא שינוייה דמס' ידים. ופאבים
דגרסין בהיהא ברייתא דמסכת ידים אנב שיטא הוא, ור' עקיבא ליתא, שהרי כסה
ברייתא קמעות בתלמוד שלנו ובתוספתא היא שלמה ולא פרכין ומסייעין מינה
לתלמוד שלנו כיון שמוכח התלמוד שלא נודעה ביניהם, אבל מאותן שאין קשות
לתלמוד שלנו יש לתלמוד. ודך דר' עקיבא שלא הובאת לא חישינן לה, ומניין את
ליה הא דאמרן עלה סגורין ובלבל גבי שאר אומות בר מסצרים ומאב, שאפילו
לשמיפתן נתנה תורה קצבה. ומשום האי טעמא דר' ביה רב חננא בר ספא מדרישא
ראין הקביה נפרע מן האומה עד שעת שילוחה דאקשינן עלה ממניין והרר ביה
בפירקא קמא דסוטה). וכו' לא מיד.

ג. (בענין הוצאות שלא תמסא).

ואשר שאלת בס' נבי הוצאותה שלא תמסא) כשעש שבעות נשים מותר ליכנס
בה סמא מת לפי רבנו שלמה) וקשיא לך הראג) החיל מקדוש מסנו שאין
סמא מתים נכנסין לשם עזרת נשים מקדשת שאפי' מכול יום אין נכנס? מי' לא
דייקת מלי דקתני סמא ואין חיבין עליה המאמ עזרת ישראל מקדשת הימנה שאין
מחזרי כסרה נכנסין לשם וחיבין עליה המאמ, אלמא עזרת נשים ודר הבית מעלה)
דרכן הילכך סמור. ובעזרת ישראל מתחיל מחנה שכינה הילכך חיב, ולכתחילה לא
מעילין לעזרת נשים משום מעלה אבל להוציא שלא תמסא ליכא למיחש, וראה
לדברי בפ' דתוספתא דטהרות) שמתחיל תומר בשרץ ר' ששעון אומר החיל ועזרת
נשים מעלה יתירה בבית עולמים וממין שנכנסין לשם סמורים, ודאמרן מס' כלים
ר' קדושת הן לא אמרן אתחלתא דסמורין). ושלחי ובהים) דתני התם סכאן

ב. (א) טונתו על דפי' סוטה דף ט' ע"א ד"ה אפי' לזני שכתב מס מניין לית ליה סא
דאמר נכרות וכו' והכי נמי קתני נחר דין מילתא דתוספתא דקידושין ח"ל ר"ע
מניין ספיח סכר עלה סכריה וכלל וכו'. ועיין נחמ' מס ד"ה מניין. (ג) כלומר לעיל
נפסר היסר על נכרות דף כ"ח ע"א דפוס דף ל"ד ע"ד סימן ע"א ד"ה זו ניום נא
יחזק גר עמוני וכו' וס' כחוב סיוע ד"ה על אותו ענין, ומס' הענין כלן נחשבות לטוול.
אין הכונה לא ר"ה להכפיל הדברים ומפני זה הענינים כלן נחשבות נדמו על מה שכתוב
סס. (ג) מנה ספיס נפסר היסר מס גומד ומעלים כלן. והסופר היסר סדריס נענין זה
כי מה שכתוב מס הענינים כלן ומה שכתוב כלן הענינים מס וס' מס רוח על מה שכתוב כלן.
ח"ל מס דף ל"ה ע"א בסוף אותו סימן: הסוף פניו ידיים וכו' כחוב נחשבות סאלה פ"ק דסוטה
למחזיקין לן רב טעם וכו' ותו לא קשיא מיד ע"כ. (ד) נפוק תוספתא ידיים סיל פניו אמר לן
ר' נחמיהל אף מלרי כולל כח אמרו לו מלרי נתן לה כחוב קנה סמלע מקן פניו אמר סנה
אקנן את מלריס וכו' יתקאל כ"ס י"ג. (ה) מוסב על מה שפירש ר"ת וסביל לזית מוסר שולס
סוף לריע לא יכללו את מלריס סלס סטוס, וקאלע סלסילו סלי ספיס חרה על דעפיו
דנפן. (ו) נה"ג סלנו לא מלחתי. (ז) ועוד עיין נחמ' ינעוה דף ע"ו ע"ג ד"ה מניין.

ג. (א) סוטה דף כ' ע"א. (ב) ח"ל דפי' מס ד"ה סלס חסמל וכו' ולקמיס פ"ק וסא
למרינן נעלמל דפמרי נקטר לא נחקדשו וכו' סורה נעים ומה ומה ליכנס למסנה
לזית. ועוד עיין ינעוה דף ז' ע"ג דפי' וסו' סס. (ג) דפוס סלס. כלס סיל ס"ח.
(ד) נב"י וס' דפוס סר סניס ומעלס. (ה) כלומר דסדר סהרות וסיל נעמכת כלס נ"ק
ס"ח. (ו) ספרי סלס פיסקא ח' על ולא ימללו את מלריס. (ז) זכריס דף קס"ח ע"ב.

אמרו נ' מהנות הן מן פתח ירושלים עד הר הבית מחנה ישראל. מן פתח הר הבית עד העזרה, מ' פתח עזרה עדות ישראל, מחנה לוי, פתח עזרה מבפנים מחנה שכניה, אלמא עזרה עצמה מחנה שכניה, ואין בו עזרת נשים ראשה בעזרה מניין, ופתח העזרה דהכא חוצה לה שער נקנור, והיינו דקא חני בההוא פירקא רחומר בשרץ רכל המסמין הנכנסין משער נקנור ולפנים אפי' הם מחוסרי כפרה הרי אלו חייבין על זרונם כרת ועל שגגתו חטאת ונ' מהנות נמי מנו התם ויהיב סימנא דמחנה שכניה ובשער נקנור ולפנים חדא הוא.

ד. * (בענין דם נדות ירוק).

ודקשיא לך בפי' כל היר (דקאמר) רבי מאיר אלפיה מנירה שוה הדישר רבי' ש"נ (שלחך ושולח מים) דמ' (נדות השלוח מן האשה, וקשיא לך אי הכא אפי' דם ארום נמי ודרשה של תוספתא שבת) שדורשת מנין לדם נדה שהוא מכשיר נאמר כאן את מקורה הערה) ונאמר להלן יהי מקור נפתח לבית רור לחטאת ולנדות, בעל כרחך לאו ר' מאיר הוא דהא מניש נפקא ליה ורבנן פליגי ולא אשכחן תנא דאמר דם נדה אינו מכשיר אלא ר' אלעזר בסוף מכשירין? כבר הורעתין שוין להשיב מן התוספתא) וקורם שאלתך חמצא ברוב מקומות שפירשתי בן. ועוד שאינו כדברך, דהני פירושא ודלעיל קאי וקאמר היכא רחויא דם ארום והדר חזיא דם ירוק חטמא וכי' וסריך ליה ומשני אלא היק להו וליהוי כמשקל להכשיר את הזרעים היכא דחזייתיה בתר דם ארום רכיון דנדה היא כבר ודם נדה מכשיר כדתנן במסכת מכשירין אי טעמא כדקתני בתוספתא דשבת אי טעמא משום חומרת טומאתו, כדמרך נם דם המה שרביעית בשיליהו השוחט בשחיטת חולין. ולהוי האי ירוק דבתריה) משקה מניש דכתוב הכא שלחך דאתא לפסויי שילוח דם נדות ירוק שהיא נדה כבר, ולא דם ארום דההוא חיק נמי מורי, ורבנן לא ילפינן. אבל דם ירוק במהורה כיע מורי דלא מכשיר, דלא אמר ר' מאיר אלא שילוח ירוק של טומאה ולא של מהורה חרע שרבנו מ' פירס רמונים מכלל שהוא נעול, מכלל דבשאינה נעולה דם ירוק לא מכשיר אפילו ר' מאיר. ומסקנא דשמעתין דם ירוק במהורה לא מכשיר לדברי הגיל (בר מ' אלעזר בן עזריה דשיליהו טסכת מכשירין) ג' דם ירוק דבתר דם נדות שהוא טמאה סבר לריס דמכשיר לדבנן לא מכשיר.

ד. (בענין בהמה במעי אשה)

והדיא ב' דהמסלת דבעי מניה ר' ירמיה מ' וירא לריס דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא קבל בה אביה קדושין מהו למאי נפקא מיניה לאחסורי באחזתה, ואע"פ שכתבת) למאן דאית ליה חסותו לאחר מיתה בשריפה. לדברי

ר. ב' כלומר הס'ם עם נדה דף י"ט ע"ב. ג' כן הוא בכ"י וגם בדפוס. ולפי זה היתה החסונה הזאת כחונה נחיי רש"י, ויותר נראה ש"ל ש' נמקום ש"י וכלומר טלמא. ג' זאת היא הנזים כחיי הכל טלמך פירס רמונים וכחיי החס וטולח ייס על פני חזות. ד' בכ"י ודפוס זה. ה' חוספתא נוקדעמלנדל טנה פיה. ו' בתוספתא טלמינו ליחא טנלמד מקור דמיה. ז' פיו מ' ר' אלפרד בן עזריה. ח' דומה על מה טכח לעיל נלותה חסונה לוח נ', ומכלן ליחא טהחטונה, הזאת עם כל פיתיה ודברים טונים טנה טלח רכנו בפעם אחת ליד העולל. ט' טלמון מנוענס וטונחו כמו וטמלל נרוט מקוועט טפירכתי כן קידס טלמלך. י' טלין דף ל"ו ע"ב. יא' בכ"י הלי ירוק דנחריה ולסוי. יב' כלומר טבדה טוח יג' כן טלח נכ"י ווס נדפוס ולפי דעתי נריך למחוק לו חין כלן מקומו.

ה. ב' דם דף כ"ב פ"א. ג' לפי טכחט לחזים, אע"פ בכ"י ודפוס: טכחט. ג' כנעלדן דף פ"ב טלונחא דרי יטמלל ור"ת לחיזלל דנחה. דעה טטוי'.

הכל יש לשאל רנהי דמיעטה רחמנא משריפה מאיסורא מי מיעטה. לא זה זה שיש בהן רוח חיים), וכי ספני ששכחת את השנויה) בקדושין משווית לרבנו שלמה טועה. הא תנן) ס' האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי לא אסר ולא כלום, ואפי' לדי' דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו כשכא לעולם, אבל כשלא בא לעולם לא אסר כלום, כדאמר רב הונא עד שלא בא לעולם יכול לחזור בו משכא וכו' ורב הונא כרב, ורב כר' ינאי ור' ינאי כר' חייא ור' חייא כרבי ורבי כר' מאיר). והי' לממרא דחיי, דאי לא חיי לא תססי קדושין בנפל ובדבר שהוא כאבן, ורבנו לפי דרכו שלקח התלמוד לאיתסורא באחותה ס' דין אשה אל אחותה, ומה שאמרת דהיה ליה לסבעי כוית ממנו מהו שיפסא? משימא דממסא בתורת נפל כיון דאסו טמאה ומיש הא בכל זכר ונקבה איתיה, והי' אי הוה חיי הוי סיתמר בקרובותיה, והיינו חוכא דלא חיי, ואי חיי לא איצטרך למבעי.

ו. (קשיא בענין סנדל דתנן גבי כריתות).

ובהך פירקא דקאמרא) סנדל דתנן נבי כריתות למאי הילכתא, ומפרש תלמודא שאם תלד בנייתה וכו'. ואתה חושבו תירוצין דחוק, דהוה ליה לשנויי שאם תלד לסני שקיעת החמה של מלאת וכו' בדמפלוג לעיל בין [לסני] שקיעת החמה ולאחר שקיעת החמה). ועוד) תירוצין שלך איתא פלוגתא בין ביש לביה פיק דכריתות) בהמפלג לאור שמונים ואחר וביה איבא לאוקמה בקודסה) שקיעה ולאחר שקיעה וביש בקודסה) הנץ ולאחר הנץ. ושינוייא דתלמודא עדיף. (אלא משום גזירה אסו בת יומא דקיל גיט לפנס מותר כמאשר בסוף עין אי הכי לבתחלה נמי וכו' ויש ספרים דלא נרסין ליה וסיל דלכתחלה מותר שאינה בת יומא וכי מצריכין שהיה לבת יומא...

אלופי ומיודעי נבכדי ושועי טורי הרב ר' יעקב יבינני דבר על ידי הנדיב הזה בשונו ויפרש לנו הא דאוקימנא לעיל בסוף במה מדליקין הא דתניא שופר מטלטל אליבא דר' יהורא).

זה שהיה נקדח אחיה לפי דברי רבי חננל לפי דעת ר"ע למה נקט נפקא מיניה דוקא גבי אמותה, הא אף אמותה אינה נכרייה רק נכרייה. ועי' חידן רבנו כי הקושית למה נפקא מינה יש לישאל אף אליבא דר"ע דהא איסורא מיהא איבא. (ד כלומר לא נקושיא דלאשונה שפירך רבנו זהו אלא נקושיא דהא אסר כן יש צדן רוח חיים ומעשם. אז יש לומר לא זה אליבא דר' ישמעאל ולא זה אליבא דר"ע. (ה) כן הגיה רמב"ם הדברים נמקום וכי מפני ששמה כחנה את מיני נכרי ודפוס שאין להם שמר. (ו) קידושין דף ס"ז ע"א. (ז) יצמות דף ל"ז ע"א.

ו. (ח) כדא דף כ"ו ע"א. (ז) לעיל דף כ"ה ע"ב. (ג) ל"ע מאי ועוד. ואפשר שחפר חידון ראשון כי נאמד אז שזריך להניח אצל נמקום ועוד. (ד) כריתות דף ז' ע"ב. (ה) נקודם כ"ל נמקום. נמקום" נכרי, ונדפוס מסר. (ו) כל הדברים הללו נהפך נכחנים נכ"י בלשם הגליון ואסר כך עבר עליהם קן קולנוס לומר שזריכים ליומק. ונאמח חין כלן נמקום. כי אם לעיל נחמילת סימן א' וקודם לו ונדפוס דף ס"ד ע"ב סוף סימן תקפ"א ור"ס סימן תקפ"ב. כלן היו וכלן נמלאו, אונס עיי סיבה אשר נעלמה מיתנו כתב הסופר את הדברים הללו מהסימנים הר"ל כלן בלשם הגליון אשר נמקס א"כ בלוחות כי חין כלן נמקום. אונס נדפוס עשו מלא כדת להדפוס הדברים הללו ועוד הוכיחו עליהם בלשם הגליון ואשר שאלת הנכחנים נמולי העמוד שלפני זה נכ"י. לטעות על ההמשך עם השאלה צננו כוחים שאמר זה. ונמנעם מזה עשו גם כן פירוד גדול בין הדברים.

ז. (בעובדא דרב ספא איקלע לחיאך).

ואשר שאלת בבנות כותים) ברב ספא דפריך ותיסוק ליה משום בגדי עם הארץ דאמר מר בגדי עיה מדרם לפרושים, ולא ידעת) סי' הקונטרס שנשעלה מן המבילה ועלה ולבש ואימתי ליה משום בגדיו ליטמא בגדי החבר במדרם דאמר מר בגדי עם הארץ וכו'. דקשי' לך מדרם אב הטומאה והנוגע בו ראשון ואין ראשון מטמא אדם וכלים. לפי פירושך נראין רברך. אבל רבי' שלמה אימתי ליה דקאמר אתחתונו קאי והיך אימתי ליה התחתון בסנדלו של עם הארץ או בבגדיו שהן משלשלין ומשני בכותי ערום שאין לחוש לא) לסנדל ולא לשילשול בבגדים. והגרשא את המדרם נושא את התרומה היינו בפשוטי כלי עץ) אי נמי בכלי חרס ומגבנו. והיה לנושא את הגבלה שנושא את התרומה.

ח. (בענין טומאה בפנים כבחוי' לענין נדה).

והאי דיוצא דוסן) ריולדת שירדה לסבול מטומאתה למדה ונעקר מטנה דם ומבעי לך כנגדה בנדה מהו כגון שנעקר ביום ראשון ואחר שקיעת החמה עודנו שם כרואה מיום ראשון הוה) אפי' לתקנת) ר' זירא יום שני עולה לספירתה, או דלמא ע"ז לא קאמרין דרם שבפנים כבחוי' אלא לחוסר. אבל יולדת [למה?] לשמעינד) נדה ראורייתא שירדה לסבול בשביעי שלה ונעקר מטנה דם בירידה לפני שקיעת החמה ומבילה לאחר שקיעת החמה מהורה לבייתה בין יצא דמה בין לא יצא דמה, ואמרה לאכול בתרומה מיהא לכשיצא. ועוד אי ס"ד לא חשיבא לה רואה). כי מבעי לון) אותו מקום של אשה בלוע הוא ומסיק נפקא מינה כגון שתחבה לה חברתה כות נבלה וכו' והוה ליה למינקט כגון שנעקר בשביעי סמוך לשקיעת החמה והרם עודנו שם. אי אמרת בית הסתרים הוה נהי דבמשא מיהא לא מטמאה במגע מיהא מטמא) ואי אמרת בלוע הוי הטומאה הבלועה לא מטמא. וההיא אי כרבנו שלמה תפרש לא קשיא לך מירי דאיהו מפרש לה משום נוגעת לכשיצא לנמרי לחוץ, ובפנים כחוי' לנבי רואה ולא לנבי נוגעת, ואם כדברי ר"ח דמשוי' לה רואה) כולה שמעתא ענין אחד דמפרש לכשיצא לחוץ לבית הוציאן ולא לחוץ לנמרי.

סימן כא. שאלת ר' שלמה מרת.

א. (בענין יש חופה לפסולות).

שאל ר' שלמה) מרב"ה חם. עברך עוסק עם ריעיו ביבמות ובשבוע ואת הוקשינו

ז. ה) נדה דף ל"ג ע"ב. ז) הנהת מלאכה. נמקום ידעמי צכ"י ונדפוס. ג) הנהת הכל נמקום אלא צכ"י ודפוס. ד) כלומר צחותן שאין לחוש למגע צדדים עננו.

ח. ה) נדה דף מ"ב ע"א. ז) כרואה מיום ראשון הוה כן הנהת מלאכה נמקום כסחוח מיום ראשון מודה צכ"י ודפוס. ג) מצריכה טענה נקיים ונקי חשניק ליום שני כי לא צל דם מחדש, וחולי גל. לפי דברי' נמקום אשילו לתקנת וכוונתו על ר' זירא דאמר שם הו' דינא דיוולדת. ד) אכל יולדת למה? לשמעינן, ככל להגיה נמקום אכל יולדת לשמעינן, צכ"י. חכן דרשום איחא אכל יולדת לא לשמעינן. ועל זס הנהת מלאכה צבלין אחר התנה לא גל כן נדלין הדברים מדלא לשמעינן. ולי נדלח כמו טענה. ולפי זס מלס אכל חמילת הטונת ר"ח על איצני דשולל וכוונתו להציל רחיה שאין דין יולדת ונדח טרין נדלח פנים כחוי'. דל"כ למה ליה לאשמעינן הו' דינא גבי יולדת, לשמעינן נדה דלחיה וכו'. ח) כלומר לאחר שקיעת החמה. ו) נדה מ"ב ע"ב. ז) דרשום נהי דמגע לא מטמא נמקום ניהא מעמא. ח) נדפוס להדלח נמקום לא רואה.

סימן כא. ה) לפי דעת החכם איחיק היסד וויס צנית תלמוד ה"ג 227 הו' חולי ר' שלמה

ב' הבא על יבמתו בסוגיא דיש חושה לספולות) דקאמר התם ע"כ לא קאמר ר' מאיר אלא בקידושין דקני לה אבל בחושה רלא קנה לה לא, והוקשינו מהא דאמר' בס"ק דקידושין) חושה קונה מק"ו ומה כסף שאינו גומר אחר כסף קונה חושה שגומרת אינו דין שתקנה, ומסקנא הכי היא התם, ותרצנו דחושה דספולות אינה גומרת אחר כסף כדאמר' בהאשה רבה) מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו ספולה וגם אינה יורשה, דאי יורשה מצי ליטמא לה כדאמרין התם גבי קטנה דכיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה, ובהפסד נדריה גמי אינו זכאי כדאמרין התם, אמנם אחרי כן הוקשינו דמדרינא אמרינא קניא חושה דספולות ומה כסף שאינו גומר אחר כסף אפי' בכשרות קונה אפי' ת) בפסולות, חושה שגומרת אחר כסף בכשרות אינו דין שתקנה בפסולות?

ב. (בענין סמך מיעוטא לפלגא).

והיום הוקשינו בההיא שמעתא דפ' אלמנה לכהן, המניח בנים אלו ואלו אוכלין וכו' זכרים יאכלו והאיכא עובר, קסביר אין חוששין למיעוט, היכי קאמר סמך מיעוטא דפסולות למחצה נקבות) הא רבנן דסברי אין חוששין למיעוט לית להו הך סברא דסמך מיעוטא, אבל אמרי מיעוטא כמאן דליתא ולא אמרינן סמך מיעוטא לחזקה.

סימן כב. תשובת ר' על הנ"ל.

השיב רבינו: על אשר הוקשית מדרב הונא דאמר חושה קונה על יד חושה לספולות וכי העלה על דעתך שרבינו הוכירה) ושכח? אך דרב הונא ליתא, חדא דקאמר תלמודא ורב הונא כסף מיהא וכו' מכלל רליתא דקאמר ורבי מאיר) היכי אכיל בישרא, ועוד דרב הונא פליג אשיטתא דלעיל דכי אתי למילף כסף משטר) וביאה לעיל בסמך) סריך לא תילף מיניה דמה הצד השווה שבהן שכן לתנודי בעל כרחו, וכן דרך להקשות מה לצד שווה שבהן שכן ישנה לבעל כרחה בעלמא, והואיל ואינו מוצא כסף באישות [בע"כ] זה אין דרך להקשות כדיללמא) ותמצא כן בכל התלמוד בדלא למילף פרכינן אבל למילף לא פרכינן הואיל והצד השווה הוא במקצת, וכשאני עוסק בקידושין מפריקנא דרב הונא פליג) אשיטתא

מדריש (וה"ל Dreux) הנזכר בתוס' יצמות ס"ה ע"א ד"ה אי ופסחים כ"ג ע"ג ד"ה דהא אמנא מה שכתב החכם הנ"ל שם שהוצא צמדיכי צינמות סימן כ"א ששאל ר' שלמה מדריש את ר' ילמדנו רבנו, זה אינו כי צמדיכי שלפנינו איחא דנינו נדון נמקום ר"ה וגם חתם שם המשיב את שמו נדון נדני שמואל. ועיין Gallia judaica p. 173. (ג) יצמות דף כ"ז ע"ב וכו'. ועיינא בתוס' ד"ה רב אמר. (ד) קידושין דף ה' ע"א וכו'. (ה) יצמות דף פ"ט ע"ב ועיינא בתוס' ד"ה כיון. (ו) נכ"י, נדפוס טאפילוב. (ז) יצמות דף ס"ז ע"א וכו'. (ח) עיין נדפ"י שם ד"ה איך חוששין דעיי כן הוה רונא ועוד עיין צינמות דף ק"ט ע"א.

סימן כב. (א) עיין דפ"י שם דף כ"ז ע"א ד"ה חושה (ב) כ"ל נמקום רב נכ"י ודני נדפוס. מולין דף י"א ע"ב ועיינא בתוס' ד"ה לר"ה, דדייק מזה הלשון דלא קיימא לן כ"י מלרי. (ג) כ"ל נמקום וספר נכ"י וגם נדפוס (ד) קידושין דף ה' ע"א. ועיינא בתוס' ד"ה שכן ישנן. (ה) כונת ר"ה כזה דלפי הנ"ל יש פירכא למה הלז שלו דליק מיניה דחושה קונה שכן ישנה גם נכסף נע"כ נעלמא צלמא הענדיה אכן הא דאמר לעיל כמו לרב הונא כסף נאישות מיהא לא אשכחן נע"כ, זה שאני דהתם נדלא למילף איירי ולכן פרכינן, אנל האל גני חושה קונה דללמד ולמילף איירי ליכא למימר כסף נאישות לא אשכחן נע"כ כיון דאשכחן עכ"פ נע"כ נעלמא. (ו) כן חגיגה דלח"ס נמקום פריך נכ"י ודפוס

רלעיל רס"ל כל מה הצד לא פרכינן כל דרוא, ועוד דרמי בר חמא סברו) כרנא דלית ליה דרב הונא, ועוד שמעתתא ריבמות כדשני"ח) לאחר כסף, והא דאמר לרמי קידושין פסלי חוזה נמי פסלי מוקמינן שפיר אחר בספ"ט, דלית ליה דרב הונא אפי' לפסולות).

ב. ועל קושיה בת יומא), אם חיסצת אשריך, דמיעושא דמפילות ומחצה נקבות הוי רוב המתיר ונבי חמותו נמי בפרק האשה בחרמא) מיעושא הוא מפילות ומחצה נקבות רוב המתיר ומיעושא אוסר, אבל חוקה דעיסה ומיעושא דאין מטפחין), וכן בכיטוי הדם מיעוט מעשיהן מקולקלין) וחוקה דבהמה) האך יצטרף לרוב, וכיין שאין רוב מיעושא כמאן דליתא.

סימן כג. תשובה לרב יוסף.

(בענין נישואין בחד אבילות)

אני אינו כראי ששלחתם לי כך, אבל כך דעתי נוטה שמותר לכנס לאחר, ואפי' בתוך ל' יום למי שלא קיים פריה ורביה רק ימתין אחר שבועה, ולמי שקיים לאחר ל' יום מותר ואפי' מת אביו, מדקאמרין) על כל המתים אינו נכנס לבית השמחה עד ל' יום על אביו וכו', ותניא בברייתא בשילהי האי שמעתתא) כל ל' לנישואין, ולא קספלינן אלא במתה אשתו, אבל מת אביו לא קספלינן, דרואי נישואין שרי אחר ל' יום דמצוה קעביר אפי' יש לו כמה בנים, ואי נישואין בבית השמחה דמי אמאי תני ליה, תיסק ליה משום דהוה ליה בית השמחה, אלא ודאי לא בבית השמחה דמי, דהתם רשות מפלגין בין אביו ואמו לכל המתים, אבל בנישואין מצוה היא ולא מפלגין, ולהכי איצטריך למתני, וליכא למימר דבנישואין בלא סעודה מירי, דהא אמרינן בהתולין) בנישואין בלא סעודה איכא) שמחה ועוד אין נישואין בלא

ז. ציצית דף כ"ז ע"ב. ח) כדשני' כל"ל לדעתי במקום לד שני נכ"י ודפוס וכוונתו כדשני ופירש ר"ת האי שמעתתא דרנמות דליירי נחופה לאחר כסף ועיין בתוס' שם שהוצא פירושו ורמזים הניה פירשין נחופה במקום לד שני, וזה שלא כדת אף שהכונה אחת היל. ט) ועיין בתוס' יצמות דף כ"ז ע"ב דיה רב אמר החידוש על זה, י) כלומר דלית ליה דחופה בלא קידושין קונה כלל ואפילו לפסול למדומה, ואפילו לדריה דלית ליה קידושין ענינה פסלי לנח כהן בתרומה.

ב. ח) רומח על מה שכתב השולח והיום הוקשינו, ולכך קרי לה קושיה בת יומא ועיין לקמן סימן פ' אות ח' ובהערה שם, ואם חמלת כלומר לו המחמת עד שתחמין, אז אסרין. ז) יצמות דף קי"ט ע"ב ג.) קידושין דף פ' ע"א, ד) חולין דף פ"ו ע"א. ה) כלומר חוקת שאינו זנוח עם וייעוט מעשיהן מקולקלין אינם עושין רוב וכן חוקת טהרה דעיסה עם מיעוט דאין יתפסין אין מלמדפין לרוב, רק שהמיעוט יסייע לחוקה נגד הרוב, לזה אמרינן דאין למיעוט כח לסייע נגד הרוב דמיעוטא לנבי רובא כמאן דליתא, אבל בני מחלה זכרים ומחלה נקבות המיעוט מפילות עושה נאמח רוב המחיר, וזה ליכא למימר מיעוטא כמאן דליתא.

סימן כג. התשובה הזאת הוצאה במחזור ויטרי הלכות אבל סימן רע"ה לד 237 ושם כתוב גדלשה תשובה דבני יעקב גד' מחיר לדב יוסף, ורב יוסף הלוח הוא הרב ר' יוסף בן משה הלשון הנזכר לעיל סימן י"ד ואשר כתבנו חרותיו שם בהערה להשגחה. אכן נכ"י ודפוס של ספר היסוד לא נכתב גדלשה רק המחלה, תשובה ולא נזכר שם השולח, והתשובה הזאת נעתיקה גם כן עיי' החכם שד"ל נכדס סמך ומחצית שניעית לד 151 מכ"י תשובות הגאונים ושם נכתב גדלשה תשובה מהרב ר' יעקב ז"ל, וגם שם לא נזכר שם השולח. ח) מ"ק דף כ"ג ע"ב. ז) שם דף כ"ג ע"א. ג) יצמות דף מ"ג ע"ב דקאמר החכם בשלמה